

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Skolslöjd med studiebesök

En kvalitativ studie om slöjdlärares användning av museilektioner och studiebesök i undervisningen

Jonna Pile

Rapportnummer: VT 14-13

Uppsats/Examensarbete: hp 15

Program/kurs: LHK 410

Nivå: Grundnivå

Termin/år: VT 2014

Handledare: Marianne Pipping Ekström

Examinator: Karin Grahn

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen LP 01

Titel:	Skolslöjd med studiebesök? En kvalitativ studie om slöjdlärares användning av museilektioner och studiebesök i undervisningen
Författare:	Jonna Pile
Examensarbete:	15 hp
Kurs:	LHK 410
Nivå:	Grund nivå
Handledare:	Marianne Pipping Ekström
Examinator:	Karin Grahn
Antal sidor:	39
Termin/år:	VT 2014
Rapportnummer:	VT 14-13
Nyckelord:	Kursplanen i slöjd, Lgr 11, museipedagoger, museipedagogik, skolorganisation, slöjd, studiebesök

Sammanfattning

Denna studies syfte är att ta reda på i hur stor utsträckning slöjdlärare använder sig av det utbud av museilektioner som finns på Göteborgs museer och institutioner. Syftet är vidare att undersöka på vilka olika sätt slöjdlärare använder sig av museilektioner i sin undervisning. Slutligen vill studien ta reda på varför slöjdlärare använder studiebesök i sin undervisning och om de inte används, vilka skäl som anges för detta. Kvalitativa semistrukturerade samtalsintervjuer har genomförts med åtta verksamma slöjdlärare som undervisar i årskurs 7-9 och arbetar inom samma stadsdel i Göteborg. Vid resultatet framkom att hälften av lärarna frekvent använt studiebesök i sin undervisning men det är enbart en av dem som gör det regelbundet varje termin med ett uttalat syfte. Den enskilt största orsaken till begränsad användning av studiebesök på museum är organisatoriska problem från skolan såsom den tid implementeringen av Lgr 11 tagit samt begränsad mängd tid för planering och studiebesök utanför skolan. Det är även svårt för lärarna att finna behöriga vikarier i slöjden, låna elever från andra ämnens lektioner då studiebesöken sker samt att energin och orken ibland tryter. En annan orsak till litet användande av studiebesök är att museerna i Göteborg och dess utställningar inte anses passa ungdomar och vara inspirerande för eleverna i de årskurser som undervisas. De ekonomiska hindren existerar inte i denna studie eftersom både museilektioner samt resor till och från skolan och studiebesök är subventionerad för alla skolelever som tillhör Göteborgs stad. Resultatet i denna studie visar att det finns olika metoder för att uppnå en fullständig undervisning där alla delar i det centrala innehållet inkluderas. Ett studiebesök är inte nödvändigt för att uppnå målen utan det går exempelvis att använda en projektor och delar av all information som finns på internet för att eleverna skall få en förståelse för hur slöjd, konsthantverk och design ser ut och fungerar i hela världen. Däremot visar en del av den forskning jag funnit i min studie att studiebesök och undervisning utanför skolans område främjar lärandet, ökar elevernas intressen för ämnet samt bidrar till att eleverna minns bättre. Min förhoppning är att denna studie skall bidra till att fler slöjdlärare använder studiebesök som en naturlig del av undervisningen. Alla de intervjuade slöjdlärarna förhåller sig dock positiva till användandet av studiebesök samt museilektioner i undervisningen och deras förhoppning är att det skall ske mer frekvent när det finns mer tid.

1. Introduktion	5
1.1 Syfte.....	6
1.2 Frågeställningar.....	6
2. Bakgrund	7
2.1 Begreppsförklaring.....	7
2.2 Skolans uppdrag	8
2.3 Tidigare forskning.....	9
2.4 Göteborg som museistad.....	12
3. Metod	16
3.1 Intervjumetod.....	16
3.2 Analysmetod.....	17
3.3 Urval och avgränsningar	17
3.4 Metodologiska överväganden	18
Generaliserbarhet, validitet, reliabilitet och överförbarhet.....	18
Etik	19
4. Resultat	20
4.1 Intervjuer	20
4.2 Presentationer av intervjuade lärare.....	20
4.3 Så här mycket och på dessa sätt används Göteborgs kulturinstitutioner i slöjdundervisningen idag	21
4.4 Dessa skäl anger lärarna för att inte använda studiebesök i slöjdundervisningen .	24
5. Diskussion	28
5.1 Metoddiskussion.....	28
5.2 I denna utsträckning används museielektioner idag.....	29
5.3 På dessa sätt används museielektioner i slöjdundervisningen.....	30
5.4 Så här används museum i slöjdundervisningen	31
5.5 Dessa skäl anger lärarna för att inte använda museielektioner	32
5.6 Vidare forskning	33
6. Slutsatser	35
7. Bilagor	38
Intervjuunderlag.....	38

Förord

Först och främst vill jag tacka min handledare Marianne Pipping Ekström för en mycket positiv handledning med många kloka råd och synpunkter. Du har otroligt mycket kunskap inom konsten att skriva uppsats som jag fått ta del av och det är jag mycket tacksam för! Jag vill även tacka alla de slöjdlärare som deltagit med många kloka ord, undervisningsmetoder och idéer i min studie. För att jag bättre skulle förstå hur en museilektion fungerar fick jag delta i några sådana och vill därför tacka museipedagogerna på Botaniska Trädgården, Konstmuseet och Naturhistoriska Museet. Som avslutning vill jag även tacka Anna-Lena, Ida-Louise, Maria och min kära Christoffer för hjälp, idéer, synpunkter och hejarop!

1. Introduktion

När valet kring uppsatsämne inom slöjden skulle bestämmas visste jag en sak säkert och det var att jag i min framtida yrkesroll som slöjdlärare gärna vill samarbeta med människor inom andra kunskapsområden och yrken. Som slöjdlärare är du ganska ensam inom ditt ämne på skolan och får oftast själv ta initiativ till ämnesöverskridande samarbeten, temaveckor, konstnärer som besöker skolan eller liknande. Under mitt första läsår på lärarprogrammet fick jag under vissa dagar av min verksamhetsförlagda utbildning följa med en klasslärare som arbetade i mellanstadiet. Hon tog många chanser till olika aktiviteter med sin klass utanför skolan. Vi besökte bland annat Konserthuset i Göteborg och var på Skolbio. Dessa två besök gjorde att jag blev nyfiken på att få veta mer om hur konceptet med museilektioner fungerar i Göteborg. Det är en kostnadsfri tjänst för alla skolor som tillhör Göteborgs stad. Museilektioner förekommer på fjorton olika museer, institutioner och på andra platser i staden. Det finns väldigt lite forskning gjord kring kopplingen skolslöjd och museum.

Vid ett tillfälle då jag vikarierade i textilslöjden på en högstadieskola genomförde jag ett studiebesök på Botaniska Trädgården i Göteborg med en grupp åttor. De kom från en blandad bakgrund och just denna grupp bestod enbart av tjejer. Besöket gick bra, men för en del av dem var det svårt att förstå syftet med besöket och behålla fokus utanför klassrummet. Jag var mycket entusiastisk inför besöket och arbetet på följande två lektionerna. Vid besöket fick eleverna skissa av växter, blommor och former. Det fungerade okej men de verkade inte uppleva samma entusiasm som jag kände. Min förhoppning var att de skulle få inspiration och energi till de efterföljande lektionerna för att skapa nya versioner av sina skisser med fritt broderi i olika material på linnetyg i varierande valfria färger. Tre av de tio eleverna fick ett förändrat förhållningssätt till slöjden och jag upplevde en stor entusiasm och glädje vid deras arbete.

Ämnet slöjd och museum är något smalt men i Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Skolverket, 2011a) och främst då i Kursplanen i Slöjd under det Centrala innehållet under *Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer* i årskurs 7-9 står det skrivet att: ”Arkitektur, konst och design som inspirationskällor och förebilder vid bearbetning av egna idéer” (Skolverket, 2011a, s. 216). Denna mening och dess mål uppfylls på ett naturligt sätt då slöjdläraren tar med sina klasser utanför skolan och besöker olika delar av staden eller andra platser såsom exempelvis ett museum. ”Mode och trender, vad dessa uttryck signalerar och hur de påverkar individen” (Skolverket, 2011a, s.216). Som lärare är det bra att försöka vara uppdaterad om vad som händer inom design, trender och mode i hela världen och även att göra historiska tillbakablickar och att finna inspiration i material utanför skolans värld. Genom att undersöka vad slöjdgruppen har för egna intressen kan du vinkla undervisningen så att alla elever känner sig intresserade och delaktiga. ”Slöjd och hantverk i Sverige och andra länder som uttryck för etnisk och kulturell identitet”. (Skolverket, 2011a, s. 216) Genom att exempelvis göra besök på Röhsska museet i Göteborg som är ett specialmuseum för konsthantverk och design kan en slöjdlärare uppfylla delar av detta mål. Under delen *Slöjden i samhället* i det Centrala innehållet i Kursplanen för Slöjd står även följande mening skriven: ”Design, konsthantverk, hemslöjd och andra slöjdformer i det offentliga rummet” (Skolverket, 2011a, s.216). Här tolkar jag det som ett utskrivet mål att lämna skolans område och bedriva undervisning utanför slöjdsalen.

Min förhoppning då jag påbörjade min uppsats var att denna undervisningsform utnyttjades av flertalet verksamma slöjdlärare bland dem som jag kom att intervjua. Jag ville ta reda på orsaken och resonemanget bakom de beslut som slöjdlärarna tar kring detta. Jag vill även ta reda på om det går att förändra deras attityder kring ämnet samt hur deras nuvarande tankegångar är. Ämnet museipedagogik och hur det på olika sätt används inom skolslöjden är därmed den övergripande frågan i min uppsats.

1.1 Syfte

Då jag tolkar det som att kursplanen i slöjd i flera kursmål för årskurs 7-9 uppmuntrar studiebesök och utflykter utanför skolområdet är syftet med min studie att ta reda på i hur stor utsträckning slöjdlärare använder sig av det utbud av museielektioner som finns på Göteborgs museer och institutioner. Studien vill vidare undersöka på vilka olika sätt slöjdlärare använder sig av museielektioner i sin undervisning. Slutligen vill studien ta reda på varför slöjdlärare använder studiebesök med museielektioner i sin undervisning och om de inte används, vilka skäl som anges för detta.

1.2 Frågeställningar

I hur stor utsträckning och på vilka olika sätt används Göteborgs kulturinstitutioner i slöjdundervisningen?

Varför använder slöjdlärare museum i slöjdundervisningen?

Vilka skäl anger slöjdlärare för att inte använda studiebesök i slöjdundervisningen?

2. Bakgrund

2.1 Begreppsförklaring

Begreppet *museum* återkommer löpande i hela texten och med den syftar jag även på andra institutioner som är en del av www.museilektioner.se såsom exempelvis Botaniska trädgården, Hasselblad Center, Göteborgs Konsthall och Röda Sten. The International Council of Museums, ICOM är en internationell organisation av och med yrkesverksamma museiarbetare. ICOM har funnits sedan 1946 och har fler än 15 000 individuella medlemmar i 147 länder. Syftet med organisationen är att utveckla världens museer och arbeta med etiska frågor. Deras definition av ett museum är följande:

Ett museum är en permanent institution utan vinstintresse som tjänar samhället och dess utveckling, som är öppen för allmänheten, som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut – i studiesyfte, för utbildning och förnjelse materiella och immateriella vittnesbörd om människan och hennes omvärld. (2014-04-27)

I studien används begreppet *Museilektioner* som är ett besök som leds av en museipedagog på ett museum eller en institution.

Museipedagog är ett begrepp som innefattar all den personal som bedriver undervisning med museilektioner eller som arbetar på andra institutioner med att exempelvis guida skolklasser på besök. På Umeå universitet finns det en 3-årig utbildning för dem som vill arbeta inom kulturarvsområdet, Programmet för museer och kulturarv. Det finns även en 7,5 hp kurs som heter Museipedagogik på Stockholms universitet.

I min studie återkommer begreppet *museipedagogik* genomgående i texten. Med denna pedagogik syftar jag på den undervisning som pågår utanför skolområdet, i antingen ett museum såsom Konstmuseet eller på andra institutioner såsom exempelvis Botaniska trädgården. Wikipedia beskriver begreppet på följande vis:

Museipedagogik är en undervisning som nyttjar museer och deras olika samlingar som läromedel. Inlevelse och gestaltning utgör typiska element i lärandeprocessen där man anspelar till besökarens tankar och fantasi för att visa hur det kunnat vara. (2014-03-17)

Jag har valt att benämna Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Skolverket, 2011) som *Lgr 11*, genomgående då det använts i denna studie.

Slöjdlärare arbetar i grundskolan med undervisning i både hårda och mjuka material.

Med *Slöjd* menas i denna studie skolämnet slöjd där undervisning i både hårda och mjuka material sker.

Studiebesök är ett begrepp som i studien avser ett besök, med ett förutbestämt syfte, av en slöjdlärare och dess elevgrupp på ett museum eller en institution. Det finns olika former av studiebesök, museibesök är ett av dem.

VFU är förkortningen på *Verksamhetsförlagd Utbildning*. Det är den del av lärarutbildningen som innebär att studenten periodvis praktiserar på en skola som lärare. VFU: n utgör minst 15

hp pedagogik och 15 hp av den valda inriktningen. Syftet är att förbereda studenten inför det framtida yrket.

2.2 Skolans uppdrag

”Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar medvetenhet om estetiska traditioner och uttryck samt förståelse för slöjd, hantverk och design från olika kulturer och tidsperioder”. (Skolverket, 2011a, s.213). Detta citat är hämtat från Syftet i kursplanen för Slöjd i Lgr 11. Det är en mening som på ett bra vis beskriver det som jag vill undersöka i min uppsats. Hur gör slöjdlärare som undervisar elever i sjuan, åttan och nian för att få in denna viktiga del i undervisningen? Visar de bildspel, åker de till museum tillsammans med klassen eller får eleverna själva söka information kring design, hantverk och slöjd?

Jag föreställer mig att vinsterna en lärare gör genom att åka på studiebesök med sina elevgrupper är många. Eleverna får vidgade vyer och en möjlighet att genom slöjden lämna skolområdet med ett tydligt syfte. Det ger en historisk, kulturell och estetisk utveckling eftersom eleverna får möjlighet att se konst, konsthantverk och design från Sverige och olika delar av världen. Under det centrala innehållet under delen Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer för årskurs 7-9 står följande mening att läsa: ”Arkitektur, konst och design som inspirationskällor och förebilder vid bearbetning av egna idéer” (Skolverket, 2011a, s.216). Jag tror att eleverna när de får nya intryck och upptäcker andra möjligheter till lärande inom slöjd väcker flera sinnen till liv. Vilka dessa blir är svårt att veta innan, men genom att ge eleverna uppgifter kring hur intrycken skall bearbetas och därmed motivera eleverna i sitt lärande stärks både elevgruppen och det individuella lärandet och därmed syftet med studiebesöket. Peter Hasselskog (personlig kommunikation, 8 maj 2013) fil.dr. och lärarutbildare inom slöjd vid Göteborgs universitet säger att: ”Det är mycket som talar för att använda olika utgångspunkter vid olika tillfällen. Om slöjdläraren kombinerar olika arbetssätt blir det bäst utveckling”. Hasselskog menar även att den utgångspunkt jag har i min uppsats endast är en metod för att uppnå några delar av kursplanens mål. Det krävs en varierande undervisning som uppfyller alla delar av det centrala innehållet för att på så sätt nå en komplett skolslöjd.

Under samma del i det Centrala innehållet står även följande två meningar att läsa: ”Mode och trender, vad dessa uttryck signalerar och hur de påverkar individen”. Samt ”Slöjd och hantverk i Sverige och andra länder som uttryck för etnisk och kulturell identitet” (Skolverket, 2011a, s.216). Studiebesök med skolslöjden tillför nya dimensioner till ämnet och öppnar upp slöjden för diskussioner kring vad som är design och konsthantverk. (Personlig kommunikation, Peter Hasselskog, 8 maj 2013).

Under delen Slöjden i samhället i det Centrala innehållet står en mening som i hög grad motiverar till olika former av studiebesök: ”Design, konsthantverk, hemslöjd och andra slöjdformer i det offentliga rummet”(Skolverket, 2011a, s.216). Vid telefonintervjun med Peter Hasselskog uppstod ett samtal om vad museum erbjuder som inte internet kan. Hasselskog menar att det går att utnyttja museipedagoger för att koppla samman slöjden med nutiden och visa att den inte är gammal och mossig. Det finns flera exempel i det offentliga rummet: rondellhundar, stickgraffiti, utställningar som speglar samtiden på museum och institutioner. Hasselskog säger även att en stor del av studiebesöken består av det taktila som att vända, vrida och känna på. Genom att läsa om, titta på samt göra jämförelser mellan föremål blir undervisningen mer spännande, inspirerande och involverar eleverna på en djupare nivå i slöjden. (personlig kommunikation, Peter Hasselskog, 8 maj 2013). Dessa tankar om undervisningen gör förhoppningsvis att eleverna i slutändan ser varierande

möjligheter till hur det går att tillverka saker och hämtar inspiration av oväntade färger, former och föremål. I kommentarmaterialet till slöjd står det att: ”I årskurs 7-9 förflyttas huvudfokus till det nutida: vad som är banbrytande och ligger i framkant i form av *design, konsthantverk, hemslöjd och andra slöjdformer i det offentliga rummet*. Det här kan till exempel innebära att fokusera offentlig konst och utformning av offentliga miljöer” (Skolverket, 2011b, s. 18).

Jag föreställer mig att en av de stora pedagogiska poängerna med alla former av studiebesök utanför skolområdet är just mötet med nya människor med en annan bakgrund som kan vara andra lärare, konstnärer eller pedagoger. Då mötet sker på en annan plats än i slöjdsalen har eleverna fått flera nya intryck som förhoppningsvis lockat fram kreativitet, nyfikenhet på det nya och därmed större lust till lärande. Att upptäcka nya saker med nya människor är ett sätt att vidga lärandet och lämna skolan och dess klassrumspedagogik bakom sig. I kommentarmaterialet till Slöjd står det ”... att eleverna skall kunna använda olika utgångspunkter i sitt arbete” för att därigenom kunna finna inspiration och förebilder i sitt eget skapande. (Skolverket, 2011b, s. 16). Att titta på hur andra människor använt och skapat med olika material ger en ny infallsvinkel och en bättre förståelse inför det egna skapandet. Eleverna kan även ges möjlighet att upptäcka genom skissande, fotograferande eller skapande på plats.

”Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar medvetenhet om estetiska traditioner och uttryck samt förståelse för slöjd, hantverk och design från olika kulturer och tidsperioder” (Skolverket, 2011a, s.213). Genom studiebesök ges eleverna möjlighet att undersöka hur föremål, bilder, växter eller djur från olika delar av världen och historien ser ut. Det är inte självklart hur upplägget med ett studiebesök ser ut, läraren kan exempelvis ta med elevgruppen på ett studiebesök på Naturhistoriska museet för att finna inspiration i fåglars fjäderdräkter. När de sedan kommit tillbaka till slöjdsalen kan de exempelvis brodera mönster på kläder med utgångspunkt från det de såg på museet.

Syftet med slöjden i skolan är även att:

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla idéer, överväga olika lösningar, framställa föremål och värdera resultat. På så sätt ska undervisningen bidra till att väcka elevernas nyfikenhet att utforska och experimentera med olika material och ta sig an utmaningar på ett kreativt sätt (Skolverket, 2011a, s.213).

Eftersom det står utskrivet att undervisningen skall bidra till att väcka nyfikenhet hos eleverna och därmed få dem att experimentera och pröva på material på varierande sätt kan studiebesök på museum bidra till de testar på nya saker i en ny miljö. En miljö som är annorlunda och inspirerande vilket i sin tur även kan leda till att kreativiteten fortsättningsvis spirar även i slöjdsalen.

2.3 Tidigare forskning

I detta kapitel behandlas först tidigare forskning kring ämnena museum, skolslöjd och lärande. Kapitlet behandlar fortsättningsvis även de kreativa ämnenas betydelse för inläringen i övriga ämnen.

Varför skall man besöka museum i skolsammanhang?

Kristina Lindström och Sanna Lindblad från Mittuniversitetet har skrivit en kandidatuppsats inom lärarutbildningen som heter *Pedagogers syn på samarbetet mellan skolan och museet*. De ville ta reda på hur samarbetet mellan skolan och museer ser ut och genomförde därför

intervjuer med pedagoger på båda ställen. Samarbetet mellan skola och museum var väldigt varierande och oftast upp till pedagogerna själva. Svårigheterna handlade till viss del om skillnad i pedagogik, bristande kunskap om varandras arbetssätt samt brister i förberedelse och uppföljning. Den största delen från skolans håll var dock organisatoriska och ekonomiska hinder. ”Kan ett samarbete komma till stånd så gagnar det såväl elever och skola som kulturinstitutionerna, det var alla överens om”. Museipedagogik handlar idag till stor del om individernas deltagande där upplevelsen och handlandet står i fokus. ”Ett sådant arbetssätt är just vad många lärare eftersträvar idag, och därför är det konstigt att samarbetet institutionerna emellan inte är större” (Lindblad & Lindström, 2012, s. 2).

2005 utkom det en forskningsöversikt kallad *Museer och lärande* sammanställd av Eva Insulander, där författaren konstaterar att museernas roll i samhället förändrats stort de senaste åren. Det finns numera ett högre krav på öppenhet och tillgänglighet och de har fått en ökad pedagogisk roll i samhället bland annat med samarbeten över institutionsgränser. Trots detta finns det fortfarande väldigt lite svensk forskning kring just lärandet på museum.

2009 utkom studien *Konsten som läranderesurs* som Nordiska akvarellmuseet givit ut tillsammans med Göteborgs universitet. Författarna Hans Örtengren, Helene Illeris och Venke Aure (2009) beskriver hur problematisk lärarens roll är vid studiebesök. Ofta hamnar läraren i bakgrunden och lämnar över hela undervisningen till museipedagogen. Med ett grundligare för-, under besöket- och efterarbete går det att få ut betydligt mer av studiebesöken. Idag vill de flesta museer skapa en dialog med besökarna och minska den ensidiga kunskapsöverföringen. Om museerna frågar vad lärarna vill få ut av museielektionen ökar utbytet institutionerna emellan. Studien har ett särskilt fokus på pedagogik riktad till ungdomar mellan 12-20 år. Forskarna har även undersökt hur museerna arbetar för att få mer aktiva besökare. Genom att använda sina hemsidor kan museum tydliggöra syftet med olika utställningars avsikt och visa på annan användbar information.

I artikeln *Integration of Play, Learning, and Experience: What Museums Afford Young Visitors* (2007, s.245-251) skriver Zollinger Henderson och Atencio hur lärandet måste bygga på elevernas intresse och lust. Vid studiebesök kan läraren eller museipedagogen hjälpa eleven till en djupare förståelse med hjälp av konsthantverk, föremål eller aktiviteter. Genom studiebesök kan elevernas utveckling främjas och det är viktigt att deras lärandemiljöer uppmuntrar till lek och lärande.

På uppdrag av Unesco genomförde Anne Bamford som är professor i pedagogik på University of Arts i London en undersökning i över sextio länder kring kreativitet och de estetiska ämnenas betydelse för positiva resultat i skolan. Denna undersökning resulterade i boken *The Wow Factor* som kom ut 2005. Bamford skriver att det finns skillnad mellan undervisning i estetiska ämnen och undervisning genom estetiska och kreativa arbetssätt. (Education in the arts och education through the arts). Om inte den estetiska undervisningen i skolan håller en hög kvalitet är den mer eller mindre meningslös poängterar Bamford. Elever som går i skolor där de får möjlighet att utveckla sin kreativa sida når högre resultat inom alla ämnen. Finland, Kanada och Sydkorea är de länder som ligger i topp vad gäller höga resultat. Några av de siffror som presenterades i undersökningen är att 9 av 10 elever som tillfrågades upplevde att de lärde sig betydligt bättre och mindes mer från den undervisning som skett utanför skolområdet, vid exempelvis studiebesök. Däremot var det betydligt vanligare med studiebesök och undervisning utanför klassrummet i de yngre åldrarna, 72 % av lärarna som arbetar i den åldersgruppen angav att de arbetade så medan det minskade till 47 % bland de deltagande lärarna som arbetar i högre åldrar.

Frilansjournalisten Carl-Magnus Höglund har skrivit en artikel om Anne Bamfords arbete i *Pedagogiska Magasinet* (2009). ”I The Wow Factor identifierades ett antal faktorer som gav kvalitet. Det var bland annat samarbete med externa aktörer, att eleverna tvingades utmana sig själva och att undervisningen är likvärdig”. Genom att använda utomstående personer och institutioner såsom museum och museipedagoger och göra kreativa studiebesök med eleverna i undervisningen ökar kvalitén i skolan och ger en positiv inverkan på elevernas lärande menar Bamford. (Höglund, 2009)

I en artikel i *Förskolan* skriver även Elisabeth Richter (2012) hur Anne Bamford förespråkar en undervisning där eleverna samarbetar med professionella kulturinstitutioner och exponeras för professionell konstnärlig verksamhet. Genom att de besöker museum, ser föreställningar och träffar yrkeskonstnärer skapas en kvalitet i skolan som är svår att uppnå på annat sätt. Konst utvecklar både språk, sociala färdigheter och kultur. När eleverna får utveckla och utforska många olika konstformer väcker det passion och intresse och detta ger i slutändan en djupare inläring (Richter, 2012).

Några kandidatuppsatser kring studiens ämne

Bland de mängder av artiklar, studier och kandidatuppsatser som ögnades igenom efter sökningar på Google Scholar var det främst dessa tre kandidatuppsatser som var värdefulla för studien.

Susanne Jansson och Madeleine Thyrsson vid institutionen för journalistik, medier och kommunikation på Göteborgs universitet har skrivit en kandidatuppsats där de intervjuat skolungdomar i årskurs nio med titeln *Ungdomar tycker att museer är tråkiga, eller?* Syftet med uppsatsen har varit att ta reda på hur museum och då främst uppdragsgivaren Röhsska Museet kan utforma sina utställningar för att attrahera de framtida museibesökare som ungdomarna är. Ungdomarnas uppfattning och erfarenhet kring studiebesök är överlag positiva och flertalet av dem ser interaktion på museet som något positivt. En liten del av dem föredrar att upptäcka museet på egen hand medan andra vill bli guidade. ”En klar majoritet av ungdomarna efterlyser i utställningarna fler jämförelser mellan då- och nutid och gärna föremål som är annorlunda och sticker ut” (Jansson & Thyrsson, 2012, s. 1). Slutsatsen blir i denna uppsats att för att väcka intresse hos de unga behöver de flesta museum anstränga sig mer.

Den svåraste gruppen, en etnologisk studie om unga vuxnas förhållande till museum av Sofie Johansson på Uppsala universitet. Studien tar upp skillnaderna i och hur ofta museibesök sker i en mindre stad, Enköping och en stor stad, Stockholm bland unga vuxna mellan 19-25 år. I den avslutande diskussionen nämns främst dessa skillnader och orsaker: skillnad i förhållningssätt till kultur i stor respektive mindre stad, i en mindre stad är förslaget från de intervjuade unga vuxna att museer skall satsa på mer delaktighet med sina besökare, genom workshops och en chans för besökare från olika åldrar att mötas. Detta är något som frekvent sker på Röhsska Museet i Göteborg och det anses väldigt positivt, både för att locka unga till besök och göra dem delaktiga i museets utställningar och liknande. Studien tar även upp vikten av att skapa utställningar som: ”... berör och inbjuder till tidsresa och verklighetsflykt där gränserna mellan vad man får och inte får göra på ett museum upplöses, tror jag att unga vuxna skulle visa ett större intresse än vad de gör idag” (Johansson, 2012, s. 32).

Sabine Petersson på Malmö Högskola har undersökt hur samarbetet mellan skola och museum ser ut i sin studie: *Skola och museum – samarbete eller motarbete?* (Peterson, 2012). Enligt

studien är det tre typer av ramfaktorer som påverkar hur användandet av museum ser ut i skolundervisningen: ”konstitutionella ramfaktorer, organisatoriska ramfaktorer och fysiska ramfaktorer” (Peterson, 2012). De största begränsningarna är de organisatoriska, där skolans budget och brist på tid för planering och undervisning utanför skolan hindrar användningen av museer i undervisningen. Studien visar att museer har flera metoder för att inkludera skolorna i museernas samlingar och kunskaper, exempelvis kan de anställda från museerna komma till skolan, lärarna kan gå fortbildning på museet för att därmed kunna guida klasserna på egen hand vilket i sin tur medför att kostnaden för museipedagogen försvinner. I studien framkommer det även att lärare är positiva till studiebesök på museum, att museer kan användas för att uppfylla styrdokumentens mål och att elevernas historiemedvetande kan utvecklas med studiebesök.

2.4 Göteborg som museistad

Då studien till stora delar bygger på antagandet att kostnadsfria museilektioner används inom slöjdundervisningen kändes det relevant att genom studiebesök och intervjuer ta reda på mer om hur museipedagogerna arbetar och hur Kulturförvaltningen i Göteborg arbetar med museilektioner. Jag ville även ta reda på vilka andra metoder lärare förutom studiebesök kan använda för att ta del av kulturutbudet som finns i Västra Götaland genom att delta på ett Skapande Skola seminarium som Slöjd i Väst anordnade.

För skolor som är en del av Göteborgs Stad är det möjligt att genomföra kostnadsfria besök med museilektioner på 15 olika platser, museer och institutioner runt om i staden. Genom hemsidan www.museilektioner.se är det under hela läsåret möjligt att boka in besök. För att få en bättre inblick i hur museilektionerna fungerar besöktes Göteborgs botaniska trädgård, Göteborgs Naturhistoriska Museum och Göteborgs konstmuseum. Platserna valdes utifrån slöjdvinklingen på uppsatsen och utifrån de lektioner som fanns tillgängliga på hemsidan. Jag pratade där med några av de pedagoger som arbetar med museilektioner och observerade även hur undervisningen går till för att få en bättre bild av hur de olika institutionernas lektioner är uppbyggda.

Ett gemensamt problem är att alla tre institutioner har svårt att nå ut med sina lektioner till högstadiet och gymnasiet. Alla de museipedagoger som tillfrågades tror främst att det beror på att undervisningen bedrivs ämnesvis och att lärarna då har svårt att få ihop det planerings- och tidsmässigt.

Göteborgs botaniska trädgård

Botaniska trädgården i Göteborg invigdes 1923 i samband med jubileumsutställningen i Göteborg. Den är med sina 175 hektar en av de största trädgårdarna i Europa. Totalt i växthus och på friland finns här runt 16 000 arter (Botaniskas hemsida, 2014-04-01).

Till botaniska trädgården kommer ungefär 10 000 elever varje år för att delta i olika former av undervisning. Vid mitt besök fick jag träffa Helen Ekvall och Kennert Danielsson (personlig kommunikation 21 mars 2013) som arbetar som pedagoger i verksamheten. När de gör planeringen inför lektioner försöker de återkoppla till skolans styrdokument. Just slöjdiriktning förekommer egentligen bara på en återkommande lektion då de behandlar och bråkar lin under september månad. Den främsta besöksgruppen är elever från förskolan upp till mellanstadiet. I somras förekom ett samarbete mellan Röhsska, Naturhistoriska och Botaniska där temat var Design och Natur som främst riktade sig mot mellanstadieelever. Nu under våren blir det lektioner med grafiska formgivare som tillsammans med klassen bygger upp bokstäver med naturmaterial. Här är förhoppningen att fler elever från högstadiet skall

delta. Botaniska och HDK (Högskolan för Design och Konsthantverk) har haft lektioner där de samarbetat med pilflätning i form av labrynter och kojor utefter elevernas idéer. Både Kennert och Helen försöker formge en del lektioner där fokus ligger på skapande av naturmaterial såsom fröhus och kottar. Lektionerna inför våren släpps under januari månad och brukar vara uppbokade på bara någon vecka. Under 2013 anlades en skolträdgård i botaniska, där pedagogerna försökte få in formgivning och design av trädgårdens ytor tillsammans med HDK och skoleleverna som anlägger och planterar trädgården under museilektionerna. Även här flätades det i pil. Jag observerade en museilektion där en lågstadielklass iakttog insekter och vårtecken i naturen runt botaniska. Kennert lånade ut lappar till både elever och lärare för att de bättre skulle kunna se alla de små detaljerna. Efter utomhuslektionen fick de gå in i växthusen för att inspireras av exotiska färger och former. De skulle använda sina nya intryck till att dekorera lerkrukor som de fick plantera blomsterlökar i. Lektionen var uppskattad och det var intressant att se hur inspirerade eleverna blev av museipedagogen, besöket i naturen, trädgården och växthusen med exotiska växter på botaniska.

Göteborgs Naturhistoriska Museum

Det är Göteborgs äldsta museum och skapades 1833, grunden till museet var Kungliga Vetenskaps- och vitterhetssamhällets stora samlingar av insamlade djur, fåglar och fiskar. Utställningarna på museet visar idag djur från hela världen. Museets uppdrag är i korta drag att vara en kunskapskälla där alla människor skall ges möjlighet att ta del av naturen och den stora mångfald som finns. Utställningarna skall vara baserade på aktuell naturvetenskaplig forskning och ha en speciell inriktning mot Västra Götalandsregionens liv på både land och i vatten (Naturhistoriskas hemsida, 2014-04-30).

För att få en uppfattning om hur Naturhistoriska bedriver sin undervisning observerade jag en lektion med temat Livet i havet, där museipedagog Gunnar Sporrang (personlig kommunikation, 3 april 2013) höll i undervisningen. Museets målgrupp är främst barn och unga och museilektionerna som är riktade till förskola och skola står för ungefär hälften av museets totala mängd unga besökare under 18 år enligt Gunnar. Under ett normalt år deltar ungefär 18 000 elever som besöker 800 lektioner. Det finns 32 lektioner som ingår i basutbudet men för att få inspiration och omväxling vill gärna pedagogerna handleda lektioner utifrån specifika önskemål. Den största delen av besökarna på museilektionerna går från förskolan till mellanstadiet. Detta beror enligt Gunnar främst på att det är svårare att planera in besök utanför skolan när eleverna har ämneslärare på högstadiet och i gymnasiet. Museet arbetar aktivt för att öka andelen deltagare från högre årskurser genom att bland annat bedriva undervisning på plats i skolorna och där försöka öka lusten och kunskapen till att besöka museet och att vistas i skog och mark. De fortbildar lärare som är verksamma i högstadiet för att därigenom nå ut till fler klasser. Det är endast en till två procent av alla skolelever i Göteborg som besöker Naturhistoriska. De önskar från museets sida att både högstadium och gymnasium tar för sig av lektionsutbudet. Det är kostnadsfritt att besöka Naturhistoriska upp till 25 år. Såvitt Gunnar vet har det aldrig varit några slöjdlärare som besökt museet då han haft lektioner i syfte att använda det i sin slöjdundervisning, däremot tillägger han att många bildlärare varit där.

Göteborgs konstmuseum

Museet bildades 1861 och har samlingar från 1400-talet fram till nutid. 1925 invigdes den nuvarande byggnaden och här visas flera olika sorters konst, både med nordisk profil men även äldre nederländsk och fransk konst. I samlingarna finns bland annat Carl Larsson,

Edvard Munch, Anders Zorn, Rembrandt, van Gogh, Monet och Picasso (Göteborgs konstmuseums hemsida, 2014-05-08).

Museipedagog Freja Holmberg (personlig kommunikation, 15 april 2013) berättar att det genomförs runt 600 kostnadsfria museilektioner med cirka 14 000 elever varje år. Museet för ingen statistik över vilka ämnen som nyttjar museilektionerna, men oftast är det bild, svenska och historielärare som kommer med sina elever. Det finns flera baslektioner som utgår från de permanenta och tillfälliga utställningarna och som återkommer flera gånger under terminen. Det finns även en möjlighet för museipedagogerna att utgå från lärarnas lektionsplanering och önskemål genom att skraddarsy lektioner. Vid de skraddarsydda lektionerna försöker Freja och de andra museipedagogerna tillmötesgå lärarnas önskemål genom att fråga vad de arbetar kring och planera besöket så att det blir inspirerande och lärorikt. De försöker även bredda perspektivet i undervisningen. Genom att först guida i museet och sedan låta eleverna skapa egna verk genom arbeten i studion tillför lektionen på konstmuseet en annan dimension till lärandet. Freja berättar att flera textilslöjdlärare frågat om museet har textila verk som de kan få titta på med sina elever. Hon uppfattar det som att dessa lärare har svårt att se på annan konst och genom den inspireras till nya arbeten i skolslöjden. Ett förslag hon ger är att titta på kläderna och färgerna i målningarna och berätta om till exempel textilhistoria på det sättet.

Slöjd i Väst och Skapande Skola

Under bakgrundsarbetet inför uppsatsen deltog jag i ett Skapande Skola seminarium som Slöjd i Väst inbjudit till. Detta seminarium var en sorts informationsdag för slöjdande människor med intresse för att börja arbeta som handledare inom skolan med olika former av workshops och aktiviteter. En av dem som höll föredrag på Slöjd i Väst seminariet var Pia Wretling som har stor erfarenhet kring arbetet med kultur i skolans värld. Just nu arbetar hon som projektledare på Kultur i Väst med KLIV 3.0 – Kultur och Lärande i Vardagen. Hon har arbetat som lärare sedan 1972 och började som rektor 1993 innan hon påbörjade sitt arbete på Kultur i Väst för ett par år sedan. Hennes föredrag handlade om vikten av att använda kultur, kreativitet och skapande i skolan för att nå alla elever, även de som haft svårigheter att anpassa sig till vårt traditionella skolsystem. Hon talade om att skolan är en fråga om arbetsmiljö, genom att lärare skapar en spännande, utmanande och kul miljö för lärande får de eleverna att må bra vilket i slutändan leder till en framgångsrik skola med elever som hela tiden växer och utvecklas.

För att se vilket utbud som finns att tillgå i Göteborg och Västra Götaland kan man titta på Kulturkatalogen i Väst: <http://www.kulturivast.se/kulturkatalogen-vast> där exempelvis deltagande teatrar, konstnärer, arkitekter och musiker finns listade. Dessa aktiviteter kostar dock pengar som i sin tur kan sökas från Kulturrådets Skapande Skola fond eller Västra Götalands Regionen.

”Barns och ungas rätt till kultur är prioriterat i kulturpolitiken. Skapande skola är ett bidrag och tänkt att stärka samverkan mellan skolan och det professionella kulturlivet. Målet är att eleverna ska få tillgång till kulturens alla uttrycksformer och att elevernas möjligheter till eget skapande ökar” (2014-04-28). Citatet är taget från Kulturrådets hemsida om Skapande Skola. Skapande Skola är en del av Kulturrådet som är en myndighet under Kulturdepartementet som, genom att främja utvecklingen, informera och ge bidrag till kultur, är med och förverkligar nationell kulturpolitik.

Barnkulturkonsulenten vid kulturförvaltningen i Göteborg

Vid ett möte med barnkulturkonsulenten Mia Björklund som arbetar på avdelningen Fri konst och kultur på enheten Barnkultur på kulturförvaltningen i Göteborg fick jag veta mer om hur Göteborgs stad arbetar kring skola och kultur. Innan Mia Björklund började på förvaltningen arbetade hon inom flera kulturområden för barn och unga i Göteborg. Hon är utbildad till förskollärare och arbetade först inom skolan. Efter det arbetade hon med kultur i Linnéstaden och Bagaregården innan hon så småningom började på kulturförvaltningen 2008.

Enheten Barnkultur har i uppdrag att främja kultur i Göteborg för barn och unga. Den statistik som förs över museilektioner, scenkonst och skolbio redovisas två gånger om året till kulturförvaltningen. Främst handlar det då om hur stort deltagandet är i varje stadsdel, detta för att se om alla delar av staden tar del av det utbud som finns. Kulturpedagogiska projekt som exempelvis teaterbesök för unga är subventionerat i Göteborg av kulturförvaltningen, detta gör att biljetten som egentligen kostar 110 kronor per elev endast kostar 30 kronor för skolorna. Även museilektionerna är subventionerade vilket gör att de är helt kostnadsfria för skolor som tillhör Göteborgs Stad. Om skolorna istället vill ta in en utomstående konstnär för att driva exempelvis ett slöjdprojekt i skolan kan pengar sökas genom Västra Götalands Regionen, vilket även det redovisas till kulturförvaltningen.

Museerna har ett pedagogiskt och bildande uppdrag och ska verka för en bredd genom att vara samhällets kollektiva minne samt utveckla kunskap genom intellektuella och estetiska upplevelser. Museerna har ett särskilt ansvar att sörja för barns och ungas delaktighet och att bistå i skolans kulturuppdrag med att utveckla kulturarvet som kunskapskälla (Citat taget från kulturförvaltningens utvärdering av museilektioner 2000-2010).

Vid frågan kring den specifika stadsdel jag använt i min studie berättar Mia Björklund att de haft ett högt deltagande genom åren. Kulturförvaltningen arbetar aktivt för att få fler skolklasser att delta, de har ett nyhetsbrev som utkommer fem-sex gånger per år. Museipedagogerna på de olika intuitionerna får relativt ofta besök av klasser där läraren inte tidigare känt till att det funnits kostnadsfria besök att boka under flera år i Göteborgs stad. De har höga siffror på deltagande oavsett om alla klasser verkligen får ta del av tjänsten. Lektionerna släpps på hemsidan under januari och augusti inför vår och höstterminen varje år. Ofta har de populäraste bokats upp på bara några dagar.

Klass 7-9 är den åldersgrupp där deltagandet på museilektioner är lägst enligt kulturförvaltningens statistik. Vad det beror på har Björklund olika teorier kring, ofta handlar det nog om att högstadielärare arbetar ämnesvis och att det är tajt med tid mellan olika ämnen. Stadsdelarna har enligt Björklund efterfrågat undervisning där museerna och institutionerna kommer ut till skolan och bedriver undervisning. Oavsett avstånd får alla folkbokförda elever i Göteborgs Stad tillgång till ett kostnadsfritt skolkort vilket gör att resor till och från museum inte utgör något kostnadsfritt hinder. Under 2012 besöktes det totalt 4138 lektioner av Göteborgs barn och unga vilket i praktiken är ungefär 3800 klasser berättar Björklund. Behovet är täckt och de olika platserna där lektionerna bedrivs har vissa begränsningar vad det gäller storlek på rum och utställningslokaler. Sedan är mängden pedagoger och administrativ tid även den begränsad. Det är bland annat därför inte fler lektioner kan bedrivas. Det förs ingen statistik kring vilket ämne de deltagande lärarna undervisar i och vad de använder museilektionerna till.

3. Metod

Huvudsyftet med min studie har varit att undersöka om och på vilka sätt åtta verksamma slöjdlärare använder sig av museipedagogik i sin undervisning. Studien försöker även synliggöra och hitta motiven till hur lärarna väljer att organisera sin undervisning, om de tar hjälp utifrån, om de åker på studiebesök eller om den mesta undervisningen sker på skolområdet i slöjdsalen. Metoden som valts för analys av intervjuvaren är innehållsanalys. Det är ett systematiskt sätt att bearbeta innehållet och finna meningsenheter som sedan kondenseras, kategoriseras och ges koder för att tydliggöra innehållet i texten (Bryman, 2011). Först markeras allt relevant och intressant i intervjuvaren, sedan analyseras dessa och kategoriseras. Dock har kategorierna blivit bestämda i efterhand eftersom det är de skäl lärarna anger kring hur de arbetar som styr vilka kategorier som uppstår. Denna studie har en explorativ design och har i första hand försökt ta reda på i vilken utsträckning slöjdlärare säger sig använda studiebesök i sin undervisning, varför de gör det eller vilka skäl som anges för att inte göra detta.

3.1 Intervjumetod

Efter en jämförelse av olika intervjumetoder valde jag att utföra kvalitativa semi-strukturerade samtalsintervjuer då denna typ passar uppsatsens frågeställning bäst. Den stora fördelen med en semistrukturerad intervjumall är att den ger möjlighet till fördjupad information eftersom det skapas utrymme att ställa uppföljningsfrågor under intervjun. (Bryman, 2011 s. 127). För att få fram så spontana svar som möjligt fick inte intervjupersonerna veta frågorna på förhand. Den diktafon som finns inbyggd i min mobiltelefon användes för att spela in intervjuerna. Om något särskilt intressant sades antecknades även detta. Samtliga intervjuer transkriberades efterhand som de utfördes och lyssnades igenom minst två gånger för att säkerställa att inget viktigt missats.

I denna studie har fokus legat på årskurserna 7-9 i kursplanen för slöjd. Det är främst i detta Centrala innehåll som det bland annat står skrivet att slöjdundervisningen skall få inspiration från arkitektur, konst, design, mode och trender. Där betonas även hur slöjd och hantverk i Sverige och från andra länder uttrycker etnisk och kulturell identitet. Det är bland annat dessa punkter som legat till grund för sammanställande av syfte och intervjufrågor.

För att kontrollera att intervjuformuläret var tillräckligt välformulerat genomfördes den första intervjun med min VFU handledare. Genom provintervjun kunde det konstateras att utformningen var tillräckligt välformulerad och därför genomfördes inga fler förändringar. Formuläret var utformat på så sätt att det började med mer allmänna frågor kring bland annat lärarnas ålder, utbildning, arbetsplats och arbetslivserfarenhet. Detta var både för att få dem att slappna av och berätta mer om sig själva och för att lättare kunna presentera jämförbara uppgifter och kategorisera deras svar och lärarstil. De efterföljande frågorna var placerade i en sådan ordning att det inte skulle gå att lista ut vilken riktning och vilka svar som efterfrågades. De inledande frågorna riktade sig mer allmänt till hur de bedrev sin undervisning, om de försökte hitta andra metoder än den traditionella klassrumsundervisningen och om de kände till hemsidan där det går att boka kostnadsfria museielektioner för skolor som tillhör Göteborgs stad. Efter det lästes citat från delar av det Centrala innehållet i Kursplanen för slöjd upp, vilket följdes av frågor kring hur de arbetar med dessa specifika delar och om de använder studiebesök för att uppfylla målen. Frågor

kring planering och tid av sådana besök behandlades också samt ifall det var möjligt att genomföra temaarbeten under längre perioder. Som avslutning ställdes frågor kring kännedom om andra kulturella hemsidor där det går att få kontakt med konstnärer, slöjdare, museum och andra institutioner.

3.2 Analysmetod

Innehållsanalys

Efter att de åtta intervjuresultaten transkriberats gjordes en kvalitativ innehållsanalys av svaren. Metoden kvalitativ innehållsanalys kräver fullständig uppmärksamhet från forskaren för att skapa mening i och av texten (Bryman, 2011, s. 505-509). Kategorier skall uppkomma ur textens meningar och på ett tydligt sätt visa textens syfte och de problem som skall analyseras i denna (ibid.). När metoden kvalitativ innehållsanalys används skall fokus ligga på textmaterialets sammanhang, uppvisa likheter och skillnader inom koder och kategorier och bearbeta både påtagligt och dolt innehåll (ibid.).

Först lästes intervjuerna igenom åtskilliga gånger, sedan markerades intressanta och relevanta meningar. Anteckningarna gjordes under läsningen på de meningar som ansågs viktiga för innehållsanalysen. Efter det valdes relevanta meningsenheter ut i texten för att sedan sammanpressas till kondenserade meningsenheter. Detta för att få en kortare text med kärninnehållet bevarat (Bryman, 2011, s. 292). Därefter följde det första steget av abstraheringen, att koda det kondenserade materialet. När kodningen utförs märks varje kondenserad meningsenhet med en etikett som syftar till att analysen får nya infallsvinklar. Främst skall koderna i denna studies fall peka på de orsaker som finns bakom intervju svaren och visa på de variationer som förekommer. Etiketterna och kategorierna blev synliga efterhand bland de åtta intervjuresultaten. Det är även viktigt att kodningen görs på sådant sätt att denna är tydligt kopplad till intervju materialet. Kommande steg i analysen av intervjuerna var att se skillnader och likheter bland koderna samt att sortera dem i underkategorier för att tydliggöra innehållet (Bryman 2011, s.293). Genom att studera kategorierna ihop ges en klar redogörelse av intervju svarens innehåll och relevans för syftet och frågeställningen i denna studie.

3.3 Urval och avgränsningar

När insamlingen av information inför uppsatsen påbörjades var jag medveten om vikten av avgränsning. Det var främst ett par meningar i det Centrala innehållet i Kursplanen i slöjd för årskurs 7-9 som var intressant för studien. Det var dels under delen *Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer*: ”Arkitektur, konst och design som inspirationskällor och förebilder vid bearbetning av egna idéer”. ”Mode och trender, vad dessa uttryck signalerar och hur de påverkar individen” (Skolverket, 2011a, s.216). Samt den sista meningen i denna del: ”Slöjd och hantverk i Sverige och andra länder som uttryck för etnisk och kulturell identitet”. I delen *Slöjden i samhället* fanns ytterligare en mening som var intressant för studien: ”Design, konsthantverk, hemslöjd och andra slöjdformer i det offentliga rummet” (Skolverket, 2011a, s.216). För studien var det mest intressant att intervjua slöjdlärare som är verksamma i dessa årskurser i samma stadsdel för att få ett så rättvisande resultat som möjligt. Ett krav var även att dessa skolor skulle tillhöra Göteborgs stad, för det är enbart dessa skolor som har tillgång till de kostnadsfria museilektioner som är subventionerade av staden.

I den stadsdel som varit mitt VFU-område finns det tio skolor med undervisning i årskurs 7-9. På dessa tio skolor bör det finnas minst 20 slöjdlärare som är verksamma inom både textil samt trä och metallslöjd. Dessa skolor har varit intressanta ur forskningssynpunkt eftersom de

geografiskt befinner sig inom samma stadsdel och därmed utgör en samlad population. Min intention i början på uppsatsen var att jag skulle genomföra intervjuer med minst hälften av den möjliga populationen, vilket blir tio av tjugo personer för att få störst (jag vill visa på en studie med övervägande del intervjuade personer av möjlig mängd) verifikation. Detta var dock inte möjligt då det var svårare än jag föreställt mig att få kontakt med lärarna i stadsdelen. Vad detta beror på är svårt att avgöra.

Jag kontaktade expeditionerna på samtliga skolor i den valda stadsdelen där den övervägande delen gick att få kontakt med per telefon. Två skolor fick mejlas med en förfrågan om kontakt med vederbörande slöjdlärare. En av skolornas expedition ville ej lämna ut kontaktuppgifter. Detta var några av orsakerna till att totalt tre skolor inte kom med i undersökningen. Av de sammanlagt fjorton mejladresser jag fick var det endast sex lärare som svarade på det utskickade mejlet. En lärare uteblev av okänd orsak men då jag redan hade kontakt med min lärarhandledare i slöjd fick jag genomföra sammanlagt sex intervjuer. Dessa gav i sin tur ytterligare kontakt med två lärare vilka också intervjuades.

För att enklare sortera och anonymisera mina intervjuade slöjdlärare har jag kategoriserat dessa på två vis: de som har en formell slöjdläroexamen och de som har annan utbildning än denna och bred erfarenhet av arbete inom slöjd och skola. I denna studie läggs ingen vikt vid huruvida de lärare som intervjuats har en formell examen eller inte utan jag har tittat på hur de förhåller sig till och eventuellt använder sig av andra undervisningsmetoder än de ”traditionella”.

3.4 Metodologiska överväganden

Generaliserbarhet, validitet, reliabilitet och överförbarhet

Syftet med studien var att få fram vilka uppfattningar som några slöjdlärare har kring studiebesök på museum och andra institutioner. Då intervjuerna genomfördes med åtta verksamma slöjdlärare i en av Göteborgs stadsdelar under våren 2013, är det svårt att genomföra en likadan studie igen. Enligt Bryman skall man vara försiktig med att generalisera i termer av en geografisk plats eftersom det är svårt att upprepa studien på exakt samma sätt igen. Likadant är det med tid, det finns en tidsgräns för hur länge resultaten är giltiga (Bryman, 2011, s. 119).

Generaliserbarhet är något som kan användas i kvantitativa metoder men det är ointressant vad gäller kvalitativa metoder vilket denna studie är. Stukat beskriver fenomenet på följande sätt: ”Forskning som inriktar sig på att förstå och beskriva det enskilda, kanske unika fallet, kan vara ett undantag från regeln men saknar då generaliseringsmöjligheter” (Stukat, 2011, s. 66). Fokus i studien ligger istället på den redogörelse enskilda lärare givit kring sitt arbetssätt och de tankar som finns om museum och studiebesök.

Genom att utföra ett grundligt förarbete och skriva ett noga genomarbetat frågeformulär, där det varit öppna frågor har det varit möjligt att ställa relevanta följdfrågor. Detta har medfört möjligheter till en hög validitet i studien. Vid analysen har jag frekvent återkopplat till syftet och frågeställningarna för att se att dessa besvaras.

Vid samtalsintervjuer vilket jag utfört uppstår det personliga möten mellan den som intervjuar och de som låter sig intervjuas. Detta kan delvis påverka resultatet och möjligheten att upprepa undersökningen i ett försök att återskapa ett likadant slutresultat, kallad *test-retest-metoden*, blir inte möjlig. Som Stukat förklarar i sin bok: ”Om inte resultaten från de båda

mätningarna överensstämmer, har man inte heller perfekt reliabilitet...” (Stukat, 2011, s. 134). Eftersom samtalsintervjuerna har spelats in, har möjligheten att återskapa intervjutillfället funnits. Genom att lyssna flera gånger på inspelningarna går det att finna ännu fler nyanser och rikligare information i svaren.

Bryman nämner även överförbarhet som ”... är en parallell till extern validitet, det vill säga om resultaten kan tillämpas i andra kontexter” (Bryman, 2011, s. 46.). Studiens resultat och de underkategorier som skapats utifrån de intervjuade lärarnas svar är relativt generella därför är de även överförbara till en liknande undersökning där andra skolämnena undersöks. Studiens resultat kan troligen delvis även användas i andra undersökningar som berör museilektioner, utställningar på museum samt museipedagogik.

Etik

Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humaniora och samhällsvetenskap har sammanställt fyra etiska principer att ta hänsyn till då man gör en vetenskaplig studie (Vetenskapsrådet, 2014). Dessa är även närmare förklarade av Staffan Stukat i boken *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*: Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Stukat, 2011, s. 39). Då jag genomförde min studie tog jag hänsyn till samtliga krav. Studiens deltagare har informerats om syftet med uppsatsen, att deras deltagande är helt frivilligt och att de har rätt att avbryta sin medverkan om de önskar. De fick också information att jag var lärarstudent vid Göteborgs Universitet. Jag informerade om tillvägagångssättet vid studien och hur intervjusvaren skulle komma att användas i uppsatsen. Deltagandet i undersökningen har varit helt frivilligt, de intervjuade personerna är myndiga och samtycken från skollärovervakning eller liknande har inte varit nödvändig. Intervjupersonerna har blivit informerade om att deras identitet och svar kommer att anonymiseras. De har även getts möjlighet att ta del av det färdiga resultatet. Studien kommer enbart att användas för forskningsändamål.

4. Resultat

4.1 Intervjuer

I studien genomfördes åtta intervjuer på sex olika skolor. Lärarna arbetade inom båda slöjdarterna och undervisade främst i årskurs sju till nio. Vid intervjutillfället togs intervjuunderlaget med i pappersform och frågorna ställdes muntligt samt spelades in. De tillfrågade lärarna fick inte ta del av frågorna sedan tidigare. Intervjuerna genomfördes på slöjdlärarnas arbetsplatser och tidsmässigt tog det allt mellan femton till femtio minuter. Resultatet transkriberades och det var detta material som blev grunden i studien.

De slöjdlärare som deltagit i studien anonymiserades enligt konfidentialitetskravet som är en av fyra forskningsetiska principer som Vetenskapsrådet sammanställt (Vetenskapsrådet, 2014). Jag valde att använda de populäraste namn som gavs till nyfödda i Sverige under 2012 med hjälp av: www.svenskanamn.alltforforaldrar.se. Där tittade jag på topp 100 för både flickor och pojkar och på detta sätt hittades namn till intervjupersonerna. För enkelhetens skull valdes de åtta namnen från A-H, där både manliga och kvinnliga namn blandades beroende på var de hamnade erfarenhetsmässigt på de två rubriker som sammanställdes.

4.2 Presentationer av intervjuade lärare

För att ge en liten bakgrundsfakta kring de åtta intervjuade lärarna presenteras de här nedan. I studien lades ingen vikt vid huruvida de lärare som intervjuades hade en formell examen eller inte. Studien lägger heller ingen vikt vid om det är en manlig eller kvinnlig slöjdlärare som tillfrågats. I detta avsnitt följer en kort presentation om lärarna och deras bakgrund, utbildning, ålder och hur lång erfarenhet de har som slöjdlärare.

Alice, född i mitten på femtiotalet, tog examen i Textilslöjd på IHU (Institutionen för huslig bildning) vid Göteborgs Universitet i början på åttiotalet. Hon arbetade på fem olika skolor innan hon började arbeta på sin nuvarande skola för 27 år sedan. Alice har totalt 33 års erfarenhet.

Benjamin, född i mitten på femtiotalet, tog examen i Trä och Metallslöjd vid Linköpings Universitet i mitten av åttiotalet. Påbörjade arbetet på sin nuvarande skola för fyra veckor sedan där han undervisar i Slöjd och lite Teknik. Innan dess arbetade han på tolv olika skolor. Benjamin har 29 års erfarenhet.

Charlie, född i slutet på femtiotalet, tog en examen inom Trä och Metallslöjd i slutet på åttiotalet på Göteborgs Universitet. Har arbetat på sin nuvarande skola i tio år och har innan dess arbetat på över fem olika skolor. Charlie har 25 års erfarenhet.

Delia, född i slutet på femtiotalet, tog en examen i Textilslöjd i mitten av åttiotalet på IHU vid Göteborgs Universitet. Hon har även läst en Form och Design kurs på 20 hp. Sin nuvarande arbetsplats har hon varit på i sex år där hon undervisar i Bild och Textilslöjd. Före det arbetade hon på sex olika skolor. Delia har 24 års erfarenhet.

Edvin, född i mitten av sextiotalet, tog en examen i Trä och Metallslöjd samt Engelska i slutet av nittiotalet vid Göteborgs Universitet. Har arbetat på en skola innan han började arbeta på

sin nuvarande skola för fjorton år sedan där han både undervisar i Slöjd och Engelska. Edvin har 16 års erfarenhet.

Filippa, född i mitten av femtiotalet, undervisar i Textilslöjd på samma skola sedan 17 år. Har läst flera textilkurser och gått en textilutbildning på yrkesskola. Hon har även läst montessoripedagogik.

Greta, född i början på sextiotalet, har tagit examen inom textil och konsthantverk på HDK (Högskolan för Design och Konsthantverk) vid Göteborgs Universitet. Har även läst SÄL (Särskild lärarutbildning) med enbart pedagogik och är behörig inom bild upp till gymnasiet. Hon undervisar i Slöjd med hårda material och Bild. Hon har arbetat på sin nuvarande arbetsplats i fjorton år och innan dess på en annan skola i två år. Greta har 16 års erfarenhet.

Henry, född i slutet av fyrtiotalet, undervisar i Trä och Metallslöjd sedan två år på samma skola, har ingen formell utbildning inom pedagogik eller slöjd. Har arbetat totalt 12 år som lärare på sju olika skolor.

4.3 Så här mycket och på dessa sätt används Göteborgs kulturinstitutioner i slöjdundervisningen idag

Av de åtta intervjuade slöjdlärarna hade hälften använt studiebesök på museum i sin slöjdundervisning under de senaste åren. Charlie var den enda som använde museum och då främst Röhsska museet i ett återkommande temaarbete kring stolsdesign där eleverna i årskurs nio hämtar inspiration och får en förståelse för hur stolar har sett ut historiskt genom de permanenta utställningarna *Stolar ur samlingen* och *Röhsska museets formhistoria - 1800 till idag*.

Vi var på Röhsska museet och tittade på en utställning om form och funktion. Det var mest stolar vi tittade på inför ett projekt med niorna. Det är lite planering eftersom det är schemabrytning och man tar tid från andra lektioner, så då får eleverna kanske extrauppgifter i de ämnena. Det är svårt att få det att gå ihop. Men någon gång per termin brukar vi försöka ha det som ett återkommande tema i nian (Personlig kommunikation med Charlie).

Även om Charlie ser en del svårigheter med att åka på studiebesök vill han fortsätta att använda dem som en inspirationskälla i sin undervisning.

Alice berättar att hon tillsammans med sina elever deltog i barnkulturåret under våren 2012. Det var Konstmuseet som hade en interaktiv utställning med Konstaktivism:

... där eleverna själva skulle få delta för att göra egen konst i tre olika rum med både textil, papper och tejp. Vi bor lite eländigt till, det tar så mycket tid från andra lektioner. Men vet man till hundra procent att det är bra är det ju roligt att åka iväg.

Alice vill försäkra sig om att museerna och utställningarna håller en hög kvalitet och ger tillräckligt stort utbyte för både henne och eleverna. Då anser hon att det är väl värt tiden och den planeringen som krävs för studiebesök.

Både Delia och Filippa besökte Världskulturmuseet i Göteborg tillsammans med några elevgrupper och tittade då på den unika Peruanska *Paracassamlingen*. Textilierna är över 2000 år gamla och är i förvånansvärt bra skick. De skall så småningom återlämnas till Peruanska staten, eftersom det var där de från början hittades i början på 1900-talet. Dessa studiebesök hade inget uttalat syfte utan lärarna deltog i guidade turer för att på ett annorlunda

sätt undervisa eleverna i textilhistoria. Filippa berättar om elevernas reaktioner på utställningen: ”Dom tyckte det var häftigt när det berättades om hur gamla de är och att de kunde bevaras. Att de naturliga färgerna fortfarande var kvar, de syntetiska färgerna vi använder idag tror jag inte skulle hålla så länge”. Filippa och Delia har även gjort studiebesök på Röhsska museet med sina elevgrupper.

Viljan finns

Både Greta och Edvin har viljan att göra studiebesök med sina elevgrupper men Edvin berättar att: ”... jag har haft tankar på att åka till Röhsska museet och få inspiration eller ut i skogen och slöjda i färskt trä och så men det har inte blivit riktigt”. Greta säger att:

Jag känner att om jag ville göra så skulle jag nog göra det. Nu har jag inte velat det men jag kanske vill det snart. Det låter trevligt, vi gjorde lite grann så när jag började för jag kände att jag inte kunde spreta åt alla håll, jag ville prova lite.

Hon använde med andra ord fler studiebesök i början av sin slöjdlärarkarriär som ett stöd till sin undervisning.

Benjamin berättar att han använde betydligt fler studiebesök i slöjdundervisningen för några år sedan:

Om jag går tillbaka i tiden hade vi mer av de bitarna, idag har skolan förändrats så mycket att man mest håller sig i klassrummet. Det är där all undervisning sker. Det är väldigt sällan man har undervisning utanför skolan, i alla fall där jag jobbat. Tidigare kunde man göra studiebesök. På en skola där jag arbetade hade vi tillgång till skog, där man hade undervisning utomhus ibland. Jag har svårt att se att jag kan bedriva undervisning utanför skolan, idag är det så tajt med organisation, schema, arbetsbörda osv. Jag har svårt att se hur, men det är fullt möjligt, jag vet inte. De gånger jag gjort det tidigare har vi varit på hemslöjden eller Mölndals stadsmuseum tillsammans med slöjdgrupper.

Koppling till kursplanen i slöjd

Alice medger att det är positivt om ”... utställningarna är kopplade till det centrala innehållet”. Alice kallar även studiens förslag kring hur studiebesök kan användas i skolslöjden för en välsignelse då hon anser att det ibland är svårt att tolka vad som menas i kursplanen för slöjden. Greta däremot säger att hon haft besök av konsthantverkare som haft utomhusslöjd på skolan och att det tillsammans med studiebesök tidigare varit ett sätt att uppnå delar av kursmålen.

Charlie berättar att temaarbetet med stolar är något som i allra högsta grad har en koppling till kursplanen i slöjd eftersom tanken med arbetet är att eleverna

... skall ta någonting, en känsla, en form, en färg, ett material ur det de har sett där. De kan ju ta kort med sina mobiler och ur det plocka inspiration. Sen är ju också tanken att de skall försöka i text och ord beskriva det utifrån vad du nu läste upp i styrdokumentet och koppla det till kultur, estetik och sådana saker, för att tydliggöra att de har förstått och kan resonera kring begreppet. För det måste du ju också kunna göra, jag kan ju inte se det i en grej, hur de tänkte, det måste de ju förklara för mig. Varför de valde att göra på ett särskilt vis. Eleverna måste kunna uttrycka sig i skrift.

Eleverna får i uppgift att tillverka en stolsmodell i skala 1:10 där de skall hämta inspiration från ett studiebesök på Röhsska museet, som är ett specialmuseum för konsthantverk och design. Charlie berättar vidare att:

Det gäller att man är tydlig med vad som är syftet med att besöka utställningen, vad som förväntas, vad de skall göra med det. Sen är det ju då ett antal elever som inte alltid uppfattar att de är tvungna att gå på Röhsska. De förstår inte att de måste gå och tror att de får välja

Charlie berättar även att det är problematiskt då en del elever inte förstår syftet och det obligatoriska deltagandet i studiebesöket. Om de inte deltar i studiebesöket kan de inte lösa uppgiften fullt ut.

Hämta inspiration och få nya idéer

Själva studiebesöket i sig är en vinst berättar Alice eftersom: ”Även om vi inte skulle fortsätta att arbeta kring utställningen efteråt är bara besöket på ett museum, att få titta på saker, ha en lektion och få träffa proffsiga museipedagoger med eleverna kan räcka väldigt långt”. Hon menar att det ger nya intryck, inspirerar både henne i sin undervisning och eleverna i sitt skapande. Alice menar även att:

Om det handlar om att inspirera är det klart att man skall fortsätta arbeta efteråt. Exempelvis vad mode och trender signalerar. Det kan ju bara vara en lektion och då har man ju gjort en del av det för att uppfylla målen i styrdokumentet. Jag får ju en viss utbildning genom att delta i dessa lektioner.

Som lärare är det ibland svårt att komma på nya idéer och former i sin undervisning och Alice menar att studiebesöken är en form av effektiv lärarfortbildning.

Benjamin berättar om svårigheterna att inspirera sina elever:

Den svåra biten i slöjden är att inspirera och väcka lust och nyfikenhet hos eleverna över det man skall göra. Det känner jag har minskat bland dagens elever, det är så mycket konkurrens från andra saker, annat de finner mer intressant. Slöjden måste bli mycket duktigare på att sälja ämnet.

Men genom att göra studiebesök och försöka hitta andra källor till kunskap än de traditionella i slöjden hoppas Benjamin att slöjden kan bli mer modern och därmed populärare.

Edvin berättar att även om han inte varit på några studiebesök med sina elevgrupper har han tänkt genomföra det.

Jag har haft tankar framförallt med elevens val, att ta den gruppen och börja med det och så skall de få en fast uppgift att göra en pall exempelvis. Då kan man gå på möbelutställningen och få inspiration och så där. Det kommer jag nog att göra sen, till hösten.

Av alla de museer och institutioner som ingår i utbudet av museilektioner är det främst Röhsska som Edvin vill besöka eftersom det var det museum som han ansåg berörde slöjden mest. Edvin berättar vidare att terminen innan intervjun var flera slöjdlärare i stadsdelen på studiebesök på Röhsska museet. De fick göra små övningar som Edvins kollega använt mycket i undervisningen på textilslöjden. Edvin själv berättar att han: ”... inte gjort det här speciellt mycket. Men jag tyckte ändå det var en intressant och bra lektion. Så det kan mycket väl hända att vi gör det”. När intervjun tar upp frågan kring temaarbeten i slöjden svarar Edvin:

Jag kan mycket väl tänka mig att man går på någon utställning för att få ännu mer input. Det finns så mycket att titta på och bli inspirerad av på museum. Allt som man kanske inte tänker på och att bara vara i den miljön tror jag kan vara givande.

4.4 Dessa skäl anger lärarna för att inte använda studiebesök i slöjdundervisningen

Alla de slöjdlärare som deltog i intervjun gav flera anledningar till varför det inte är så vanligt med studiebesök på museer.

Restiden till studiebesök

En av de stora anledningarna till att just Alice inte utnyttjar studiebesök oftare är att det är relativt lång restid från skolan där hon undervisar. Hon berättar dock att lärarna i andra ämnen gör studiebesök mer frekvent.

Det har faktiskt tagits mycket tid från slöjden, så då kan man vända på det och så kan vi åka iväg. Det är ju ett litet problem med färdtiden men det hindrar oss inte. Det är inga problem att fixa utflykter från skolans håll.

Något som Alice ser positivt på är att skolan och kollegorna uppmuntrar utflykter utanför skolområdet.

Tidsbrist

Benjamin berättar om svårigheterna att hitta tiden för att åka på studiebesök med elever i årskurs 7 till 9.

Jag kan många gånger uppleva att det är lättare med yngre barn, att komma iväg, att hitta saker att göra, rent organisatoriskt är det kanske lättare. Här på de stora 7-9 skolorna får man kanske mer, vad jag förstår har de många temadagar, det är säkert 3-4 dagar bara nu på vårterminen. Där finns ju kanske då möjlighet att göra något med en årskurs, att man kör något med slöjdanknytning. Orsaken till att man har det är nog för att frigöra timmar för lärare att kunna rätta nationella prov och sådana saker, tyvärr inte för att ta del av kulturutbudet.

Filippa berättar istället att det skulle vara lättare att genomföra studiebesök om det var kontinuerligt inplanerat i undervisningen under vissa veckor varje termin. På Filippas skola genomförde de ett stort ämnesöverskridande samarbete kring Göteborg och dess historia där hon höll i textilbiten. Det var mycket arbete och planering med projektet men tyvärr säger Filippa att: ”Det var kul men sen sa alla att vi missat tid från de olika ämnena”. Detta medförde att de inte fortsatt med teman i skolan på samma sätt. Filippa anser vidare att det är otroligt givande med studiebesök och säger:

Det är jätteroligt, men praktiskt är det nästan omöjligt för vi får inte åka iväg själva med en grupp elever, man måste vara minst två. Sen ska man hinna iväg och vara tillbaka när nästa klass börjar. I högstadiet är det ännu svårare, jag och slöjdkollegan har pratat om att åka tillsammans med en hel klass. Kruxet är att få ihop det, viljan är det inget fel på, fastän jag är så pass gammal som jag är. Jag skulle vilja så mycket men det är svårt att få med sig folk.

Henry är den av lärarna som berättar att:

Jag har varit på museum med andra skolor, men jag har inte varit det med den här skolan. Jag har inte den tiden för att göra det, jag har så många lektioner och de andra lärarna är inte så pigga på att vi tar tid från deras lektioner. Då stör vi deras arbete

Henry har 16 lektioner med trä och metallslöjd per vecka och har ibland svårt att hinna med lunchrasten med allt som måste skötas i salen före och efter lektionerna. Han tycker även att det är svårt att låna tid för studiebesök från lärarkollegorna.

Delia är den av lärarna som arbetar mycket i projektform.

Det är jättesvårt att få till det med slöjden. Om man har slöjd på morgonen är inte museerna öppna och har man det mitt på dagen är det svårt att fälla in sådana saker eftersom de har ett ämne före och ett annat efter. Någon enstaka gång kan man göra det med då knapar man på andra ämnens tid. Det är svårt att göra det, men jag kommer att göra det mer nu när jag arbetar i projekt

Genom att bedriva sin undervisning i projektform säkerställer hon att de olika kursmålen i textilslöjden kan uppfyllas. Hon säger att studiebesök bara är en liten del för att uppfylla kursmålen. Vidare säger hon att: ”Det är svårt och jag som lärare har ju fullt av lektioner hela dagarna och det är omöjligt att få tag i vikarier i textilslöjden. Jag kan inte heller komma loss”. Det tar tid att planera och genomföra studiebesök med ett syfte och eftersom Delia arbetar i projekt har hon svårt att hinna: ”Jag känner att man kan genomföra ungefär tre projekt per läsår, för så mycket tid tar det om du skall ha en skrivuppgift, ett projekt som skall genomföras och om du skall hinna undervisa lite också”.

Greta försökte tidigare att genomföra studiebesök med de yngre elevgrupperna eftersom det är lättare att låna tid från andra lektioner där. Hon tycker dock att det är svårt att få tid med eleverna i 7-9 eftersom det är mycket mer planering och organisation om eleverna skall låna tid från övriga ämnen i de högre åldrarna.

Skolorganisation och Lgr 11

Benjamin berättar att Lgr 11 och den nya kursplanen i slöjd tagit mycket tid i anspråk. Både för honom själv och lärarkollegorna i de andra ämnena. Däremot tror han att de så småningom kommer att tolka och förstå läroplanen och alla dess delar bättre. Då kommer det finnas mer tid för studiebesök igen.

Mycket handlar om hur man kan lösa det organisatoriskt, ska jag åka iväg med en klass, måste jag kunna lösa min egen lektion. Det faller ofta på grund av att det inte går att lösa. Ska jag åka en förmiddag till ett museum, mina andra lektioner som jag har, skall jag åka med alla grupper och vem skall mer åka med. Typ sådana saker som egentligen inte borde vara ett hinder som försvårar det. Det är där det faller, organisationerna i skolorna idag är så tajta, så det finns inte utrymme för att åka iväg en förmiddag eller heldag. Om man inte gör ett samlat grepp över hela skolan eller en årskurs, exempelvis att nu i årskurs 7 skall alla göra det här.

Henry anser att författarna till kursplanen i slöjd är orimliga i sina krav om vad som skall hinnas med under en termin:

... de som skrivit styrdokumentet har skrivit jättebra och upplägget och planeringen är god men det är ungefär som när man jobbar med annat som inte är i verkligheten. Det här blir lite okontrollerat, man skall ta sig till museum och jag har inte den tiden, men jag är väl medveten om att det finns de möjligheterna. Det är svårt härifrån.

Avbrott i undervisningen

Henry vill inte hindra de stora arbeten en del elever jobbar på genom studiebesök.

Det är bara det att många elever arbetar med stora båtar som de börjar med redan i sjuan och fortsätter med ända till nian. Då känns det fel att avbryta sådana stora projekt, då måste jag förankra det med andra ämnen också. Nu ska vi samarbeta med bilden och arbeta på gemensamma projekt för sjuorna. Man måste ju i sådana fall planera det redan nu för att kunna göra det under hösten eller våren.

Men genom att planera ordentligt en termin i förväg blir eleverna medvetna om att arbetet kommer avbrytas och det kan vara något att bygga på anser Henry.

Energi och ork hos slöjdläraren

Benjamin berättar att skolan och alla de krav som finns på en lärare bidrar till avsaknaden av studiebesök.

Lärarkyrket idag är väldigt pressat på många områden. Dels själva undervisningen, före och efter, plus alla andra områden. Det händer ibland att allt kör ihop sig, de bitarna tror jag tyvärr bidrar till att man inte kommer iväg, det finns inte tid, ork och energi ta del av det stora utbudet utanför skolan. Då måste man finna utrymme för att känna att man kan och har lust.

Museernas utställningar är märkliga och dåligt anpassade till ungdomar

När intervjun tar upp frågan kring studiebesök som ett sätt att uppfylla kursmål svarar Filippa:

Det låter som att det är på så mycket högre nivå än att det är på grundskolan vad eleverna skall kunna. Visst skulle det vara bra om man utnyttjade allt det här mer alltså, det är helt självklart. Det här med mode och trender, men sist då när jag var där på Röhsska var det en utställning med män i svart, det handlar om att den svarta kostymen inte behöver vara så traditionell. De hade sytt ihop två olika kostymer och byxor och sådant. Det var så konstigt så jag tänkte att, vad är detta för något.

Hon vill liksom Alicia försäkra sig om att museernas utställningar håller en tillräckligt hög kvalitet annars är studiebesöken meningslösa.

Delia har svårt att se Göteborgs museer och institutioner som inspirerande:

Jag tycker inte riktigt om museerna här i staden, Röhsska tycker jag är trist, det är inget som triggat igång mig med de utställningar som finns. Den japanska avdelningen är inget kul, det finns väldigt mycket att önska för att tilltala elever, det är inte tillräckligt estetiskt tilltalande.

Hon anser även att museerna och institutionerna inte är designade för att tilltala den åldersgrupp hon undervisar:

Jag vet ungefär vad elever går igång på. Jag drar inte iväg dem till Röhsska om det inte blir bra, om det inte är något som jag tror att de blir fångade av. Det är likadant med Världskulturmuseet. Det är inte tillräckligt barn- och ungdoms anpassat.

Delia berättar att det ibland kommer någon enstaka utställning där det vore roligt att göra studiebesök. Tyvärr tycker hon att de flesta museer i Göteborg är trista:

Jag önskar att det fanns fler sådana rum, fler sådana utställningar där de satsar på intressanta saker. Men om du tittar på Röhsska och ser vad de satsar på i sina utställningar så är det bara mode, gamla kläder som är från fyrtioalet och smyckeskonst eller sådant. Jag känner inte att det finns någon riktig näring i det. De borde ändra inriktning helt och hållet, fram med mer Kaffe Fassett och sådant. Det har väl aldrig varit så mycket folk där som den gången. Varför gör de inte mer sådana grejer.

Internet är mer givande än museerna i Göteborg

Genom att arbeta i projektform och vid starten på varje lektion hålla 20 minuters föredrag om de olika delar som ingår i textilslöjden anser Delia att hon med god marginal uppfyller alla delar av kursmålen.

Med internet och en digital projektor i klassrummet kan du visa eleverna hela världen, så man är inte så beroende av museum i undervisningen idag. Iallafall inte de museer som finns i Göteborg. Man kan spara ner bilder, man kan titta på filmer, man kan spara ner bildspel, man kan visa dem hela världen faktiskt. Både konst, arkitektur, design. Jag genomförde ett projekt där vi sydde efter mode och trender förra året, då kunde jag också hämta väldigt mycket, jag tog upp både hur modeindustrin fungerar och problematiserade olika saker inom mode. Det går att hämta allting från internet idag och det är underbart att använda det och en digital projektor, det är fantastiskt. Men det ligger ju självklart mycket jobb bakom, jag har lagt mycket tid för att söka upp det här materialet för det finns ju inget färdigt på lagom nivå. Det får du ju tillverka själv och det är jättemycket arbete med det.

5. Diskussion

5.1 Metoddiskussion

Det är både en nackdel och en fördel med intervjuer utförda på slöjdlärare från samma stadsdel. I denna studies fall handlade den gemensamma stadsdelen om en vald avgränsning då det var viktigt att inte studien blir för stor. Göteborg är en stor stad med över 180 skolor där undervisning mellan F-9 sker, studien hade kunnat spridas över ännu fler skolor men avgränsningen kändes naturlig då jag genomfört min VFU i området. Då jag numera har familj var det för min del inte möjligt med alltför långa resor för att intervju. Telefonintervju har inte varit aktuellt eftersom jag vid mina samtalsintervjuer strävade efter ett personligt möte där jag även fick förmånen att se samtliga slöjdsalar utom en. Eftersom kandidatuppsatsen sker under slutet av lärarutbildningen är denna även ett sätt för mig som kommande slöjdlärare att presentera mig och se olika former av salar och arbetsplatser.

Troligtvis hade studiens resultat sett något annorlunda ut om den skett längre tid efter implementeringen av Lgr 11, då de flesta lärare hunnit vänja sig vid arbetssättet som en ny kursplan medför. Resultatet kan även ha påverkats av att de slöjdlärare som intervjuats har mellan 33 och 12 års erfarenhet. Om slöjdlärare med en nyare examen och färre år inom yrket tillfrågats hade troligtvis resultatet påverkats eftersom de då utgått från Lgr 11 och den kursplan som funnits där. Även om det inte skall förekomma kan kanske lärare påverkas av att de undervisat och haft äldre styrdokument att förhålla sig till i sin tidigare undervisning.

Vid uppstarten av uppsatsen tog jag genom Göteborgs stads hemsida reda på att det fanns omkring tio skolor med undervisning i årkurs 7-9 i den valda stadsdelen, min avsikt var att intervju åtminstone hälften av de verksamma slöjdlärare som fanns på dessa skolor. Av olika anledningar som nämns i metodavsnittet fick jag sedan kontaktuppgifter till 14 av slöjdlärarna men tyvärr gav det enbart åtta möjliga intervjupersoner i slutändan. Frågan är om studien blivit märkbart annorlunda om större andel slöjdlärare hade kunnat delta. Några av anledningarna till det relativt låga deltagarantalet kan vara att det ofta är hektiskt på våren i skolan med mycket som skall hinnas med, både betygssättning samt omdömen som skall skrivas. Implementeringen av Lgr 11 framkom även den som en stressfaktor i denna studie.

Att genomföra kvalitativa samtalsintervjuer som är semistrukturerade har en del poänger, de som intervjuas känner sig ganska omgående bekväma och intervjun sker mer som ett samtal, ifall frågor redan besvarats under tidigare samtal kan intervjuaren välja att fortsätta med nya frågor. Intervjumaterialet med svaren ger dock en ganska tidskrävande transkribering där mycket tid går åt att skriva om sådant som inte är av intresse för studien.

När intervjuformuläret formulerades valde jag att först fråga relativt öppet och ställa mer allmänna frågor kring bakgrund, nuvarande undervisningsmetoder och sådant, vilket medförde att en del av de tillfrågade slöjdlärarna pratade om allt mellan himmel och jord under åtskilliga minuter. Det var tyvärr endast en liten del av detta som kunde användas, men å andra sidan gjorde det att vi fick god personlig kontakt. Jag stressade aldrig på någon och det som sades var intressant på andra sätt även om det inte kunde användas i denna studie. Däremot misstänker jag att jag från fråga elva och framåt ställer mer ledande frågor som troligtvis gjort att de tillfrågade slöjdlärarna påverkats mer av mig och min frågeställning än vad som var min ursprungliga avsikt. Detta var dock inget som jag insåg då jag genomförde

provintervjun eller kontrollerade intervjuformuläret. Utan det är först i efterhand vid opponering och vid bearbetning av materialet som detta problem uppdagades. Vissa av frågorna är delvis formulerade som ja och nej frågor men nästan alla de tillfrågade åtta slöjdlärarna svarade mer utförligt på samtliga frågor. Däremot är det dock så att de första tio frågorna är relativt öppna vilket gjorde att flera av lärarna redan där själva svarat att de använder studiebesök, använder besökande konsthantverkare eller liknande upplägg i sin undervisning. Troligtvis har de ledande frågorna på ett sätt påverkar studiens resultat i en positiv riktning men jag har svårt att tro att slöjdlärarna enbart svarat för att vara till lags.

Att genomföra en liknande studie med hjälp av enkäter tror jag är svårt eftersom intervjupersonernas spontana och raka svar försvinner då de på förhand kan se vad studien kommer att behandla. Jag tror dock att det kan vara möjligt att nå liknande resultat med en tidsbegränsad digitaliserad enkätmall där frågorna kommer efterhand vilket medför att det inte är möjligt att fundera alltför lång tid på svaren.

Kvalitativ innehållsanalys som en metod för att finna koder och kategorier är en bra utgångspunkt för att strukturera upp en studie som denna. Den hjälpte mig att synliggöra kategorier samt urskilja specifika anledningar till de val slöjdlärarna gjorde i sin undervisning. Innehållsanalys kan dock vara ännu mer användbar då mer konkreta frågor behandlas.

Ytterligare en insikt som framkom då intervjumaterialet behandlades är att flera av frågorna som formulerades i frågeformuläret och ställdes inte har så stor relevans för studiens syfte och frågeställningar. Ett sätt att undvika detta hade varit ett ännu grundligare förarbete med fler testintervjuer och ett klarare ställt syfte med frågeställningar från start. Då studien skulle genomföras inom kursens tidsramar var detta dock svårt att genomföra.

5.2 I denna utsträckning används museielektioner idag

I resultatet framkommer det att hälften av lärarna använder museielektioner i sin undervisning. Däremot är det endast en av de intervjuade slöjdlärarna, Charlie som under varje termin genomför studiebesök med ett tydligt syfte inför ett kommande temaarbete.

Enligt den undersökning på över 60 länder som Anne Bamford genomförde på uppdrag av Unesco och som sedan resulterade i rapporten *The wow factor* (2005) främjar estetiska och kulturella intryck såsom studiebesök på museum och andra institutioner lärandet inom alla områden i skolan. De länder som satsar på en högkvalitativ undervisning inom det estetiska området såsom Finland, Kanada och Sydkorea är även de länder som ligger i topp vad gäller höga resultat i alla skolämnen. Trä och metallslöjdläraren Charlie är den enda av de åtta intervjuade slöjdlärarna som återkommande genomför studiebesök då han varje termin har ett återkommande projektarbete. Elevgruppen besöker Röhsska museet och Charlie har ett genomtänkt syfte med besöket, de skall hämta inspiration, skissa, fota och förstå hur stolar designats genom århundranden eftersom eleverna i slutändan skall göra ritningar och bygga en egen stolsmodell. Enligt Bamford (2005) bör detta ge möjlighet till en högre kvalitet på undervisningen eftersom hennes rapport visat att 9 av 10 elever uppger att de både lär sig mer och minns undervisningen bättre då den sker utanför skolområdet. Tyvärr är det även så att rapporten visat att ju högre ålder det är på eleverna, desto mer minskar studiebesöken. Detta är något som är tydligt även i denna studie, då fyra av åtta lärare uppgett att de inte använder studiebesök och liknande arbetssätt i sin slöjdundervisning och att det skedde mer frekvent vid arbete i yngre åldrar.

Höglund (2009) har även skrivit en artikel om Anne Bamfords arbete och där pekas några faktorer ut som gav kvalitet i undervisningen och därmed även i slutändan skolresultaten: Samarbeten med externa aktörer, såsom i Charlies fall museipedagoger samt att utmana eleverna, som även sker vid projektarbetet som startar på Röhsska museet. Genom att använda utomstående personer och institutioner såsom museum och museipedagoger och göra kreativa studiebesök med eleverna i undervisningen ökar kvalitén i skolan och ger en positiv inverkan på elevernas lärande menar Bamford (Höglund, 2009, s.13-15).

Både Delia och Alice har genomfört studiebesök med sina elevgrupper, men då har det främst handlat om att hämta inspiration samt att använda museerna och dess utställningar för att visa fysiska föremål som en liten del av undervisningen i textilhistoria. Deras studiebesök har inte haft ett förutbestämt syfte utan snarare varit ett roligt avbrott i den traditionella klassrumsundervisningen. Något som är positivt med Delia och Alice spontana studiebesök är att Zollinger Henderson och Atencio (2007, s.245-251.) skriver att lärandet måste bygga på elevernas lust och intresse. Studiebesök kan hjälpa eleverna att uppnå en djupare förståelse och främja deras utveckling. Undervisningen skall även använda lärandemiljöer som uppmuntrar till lek och lärande vilket både Röhsska museet och Världskulturmuseet på olika sätt gör.

Pia Wretlind som arbetat inom skolvärlden sedan 1972 och som sedan några år arbetar inom kultur hos organisationen Kultur i Väst påtalar vikten av kultur, kreativitet och skapande i skolan för att nå alla elever, även dem som haft svårigheter att anpassa sig till vårt traditionella skolsystem. Delia är den av slöjdlärarna som påtalar denna problematik i sin undervisning, det faktum att man som slöjdlärare aldrig får lämna de ”svaga eleverna” eftersom alla elever skall få samma chans till en likvärdig utbildning. Delia använder en del fasta enklare uppgifter för att hjälpa de mindre motiverade eleverna att lyckas i slöjden, vilket Wretlind säger är en väg för att skapa en kul, spännande och utmanande miljö för lärande. Det är även en fråga om arbetsmiljö säger Wretlind och detta gör att eleverna mår bra och ger en framgångsrik skola med elever som växer och utvecklas.

Benjamin berättar att han genomförde fler studiebesök förr men att det nu är många olika faktorer som påverkar undervisningen, organisation, tidsbrist, späckat schema och den stora arbetsbördan med införandet av Lgr 11. I kandidatuppsatsen *Skola och museum – samarbete eller motarbete?* (2012) beskriver Sabine Peterson hur det främst är tre faktorer som påverkar undervisningen utanför skolområdet varav den största är de organisatoriska. Skolans brist på pengar och tid medför ett minskat användande av studiebesök. Den tidsmässiga aspekten anger även Benjamin, medan pengafrågan inte angetts av någon av de intervjuade slöjdlärarna i studien. Däremot menar Benjamin att studiebesöken förhoppningsvis kommer ske mer frekvent i framtiden då Lgr 11 blivit mer implementerat eftersom han är positiv till att använda studiebesök i sin undervisning, vilket även Peterson kommit fram till i sin undersökning.

5.3 På dessa sätt används museilektioner i slöjdundervisningen

Studiens resultat visar att det finns flera olika sätt att använda museilektioner på, det kan exempelvis vara uppstart av ett nytt tema, för att hämta inspiration till lektioner och att göra eleverna delaktiga. Kopplingen till kursplanen i slöjd och styrdokumentet är även den en viktig del.

Koppling till kursplanen i slöjd

Liksom Sabine Peterson resultat (2012) har två av slöjdlärarna, Alice och Charlie i denna studie tankar om studiebesök som en metod för att uppnå delar av kursmålen i slöjd. Alice medger att det är positivt om studiebesöken är kopplade till kursplanen i slöjd och det centrala innehållet. Då jag vid intervjun presenterade förslaget om att använda studiebesök som ett sätt att uppnå kursmålen, medgav Alice att förslaget var en välsignelse och Charlie berättade att hans projektarbete med stolar i allra högsta grad var ett sätt för honom att i sin undervisning uppnå kursmålen. Charlie berättar även att tanken är att eleverna genom projektarbetet skall utveckla sin förmåga att beskriva och resonera kring sin egen utveckling skriftligt samt att koppla projektet till kursmålens olika avsnitt kring kultur, design och estetik. Detta är något som Peter Hasselskog (2013) vid vår telefonintervju påpekar är en bra metod, därför att användandet av olika utgångspunkter vid olika tillfällen och en kombination av varierande arbetsätt ger bäst utveckling bland eleverna. I det centrala innehållet för kursplanen i slöjd står följande kursmål skrivet: ”Arkitektur, konst och design som inspirationskällor och förebilder vid bearbetning av egna idéer” (Skolverket, 2011a). Genom att Charlie givit eleverna specifika uppgifter innan studiebesöket genomförs, stärker han som lärare syftet med besöket, ger eleverna motivation i sitt lärande och uppfyller därmed ovanstående kursmål. Greta har istället använt besökande konsthantverkare tillsammans med studiebesök för att uppnå målen.

Hämta inspiration och få nya idéer

Syftet med slöjden i skolan är bland annat att: ”Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla idéer, överväga olika lösningar, framställa föremål och värdera resultat. På så sätt ska undervisningen bidra till att väcka elevernas nyfikenhet att utforska och experimentera med olika material och ta sig an utmaningar på ett kreativt sätt” (Skolverket, 2011a, s.213). Ett studiebesök kan exempelvis få dem att testa saker i en ny miljö som är inspirerande och annorlunda och det kan i förlängningen bidra till att kreativiteten fortsättningsvis spirar även i slöjdsalen. Alice ser själva studiebesöket som en vinst i sig eftersom besöket på ett museum där man får titta på saker och ha en lektion med en proffsig museipedagog ger nya intryck samt inspirerar både henne och eleverna i sitt skapande. Som lärare är det ibland svårt att komma på nya idéer och former i sin undervisning och Alice menar att studiebesöken är en form av effektiv lärarfortbildning. Richter (2012) skriver i en artikel om Anne Bamford som förespråkar en undervisning där elever får samarbeta med professionella kulturinstitutioner och konstnärlig verksamhet med hög kvalitet. Slöjdläraren Alice menar även att inspirationen eleverna får på ett museum gör att arbetet fortsätter även i slöjdsalen, där vissa delar av kursmålen då kan komma att uppfyllas. Bamford menar även i Richters (2012) artikel att elever som får utveckla och utforska många olika konstformer, per automatik ofta får ett intresse och utvecklar en passion som i slutändan fördjupar inläringen.

5.4 Så här används museum i slöjdundervisningen

Hämta inspiration

Benjamin anser att det ibland kan vara svårt att inspirera eleverna i slöjden, många av dagens elever är inte lika nyfikna på vad som skall göras och det tror Benjamin beror på den stora konkurrens som är från andra saker som eleverna tycker är mer intressant. En stor del av syftet med slöjden är att eleverna skall ges förutsättningar att: ”utveckla idéer, överväga olika lösningar, framställa föremål och värdera resultat. På så sätt ska undervisningen bidra till att väcka elevernas nyfikenhet att utforska och experimentera med olika material och ta sig an utmaningar på ett kreativt sätt” (Skolverket, 2011a, s. 213). Då det står utskrivet att undervisningen skall bidra till att väcka nyfikenhet hos eleverna menar Benjamin att han får hitta andra källor till kunskap än de traditionella och att det kan öka slöjdens värde igen.

Peterson (2012) menar i sin kandidatuppsats att museer och studiebesök kan användas för att utveckla elevernas historiemedvetande vilket även Edvin föreställer sig kan användas som anledning till fler studiebesök. Edvin säger att det finns mycket att titta på och inspireras av i museimiljön vilket är väldigt givande för både läraren och eleverna. En av de stora pedagogiska poängerna med museum och studiebesök är mötet med nya människor, vilket ger eleverna chans till ett berikat lärande med flera nya personer och intryck. Detta i sin tur kan locka fram kreativitet, nyfikenhet på det nya och därmed en ökad lust till lärande. I kommentarmaterialet till Slöjd står det "... att eleverna skall kunna använda olika utgångspunkter i sitt arbete" för att därigenom kunna finna inspiration och förebilder i sitt eget skapande. (Skolverket, 2011b, s. 16). Genom att eleverna ser hur andra människor använt och skapat med olika material ges en ny infallsvinkel och en bättre förståelse inför det egna skapandet. Eleverna kan även ges möjlighet att upptäcka genom skissande, fotograferande eller skapande på plats. Edvin berättar att även om han inte varit på några studiebesök med sina elevgrupper har han tänkt genomföra det i framtiden.

5.5 Dessa skäl anger lärarna för att inte använda museilektioner

Studiens ämne valdes utifrån att jag tolkar det som att Lgr 11 och kursplanen i slöjd vid en del kursmål anger att man skall använda sig av det kulturella utbud som erbjuds i samhället. Studiens resultat tyder dock på att detta inte görs i så stor utsträckning. En stor del av resultatet består av olika anledningar till varför inte det genomförs mer studiebesök. Tidsbristen var den enskilt största orsaken, över hälften av slöjdlärarna angav att den planering som krävs och den tid det tar både med transport, utbildade vikarier som är svåra att finna för övriga slöjdlektioner samt att studiebesöken stjäl tid från övriga ämnen.

Lindström och Lindblad (2012) menar att hinder för samarbeten mellan skola och museum i deras studie ofta berodde på organisatoriska och ekonomiska orsaker. De organisatoriska orsakerna har framkommit i denna studies resultat. De ekonomiska hindren har inte framkommit alls i intervjuerna och borde heller inte nämnas eftersom både museibesök för skolor i Göteborgs stad är kostnadsfria samt att alla elever har rätt till fria resor med terminkort inom kommunen.

I studien *Konsten som läranderesurs* (2009) menar författarna att med ett grundligare för- och efterarbete av slöjdläraren så går det att få ut betydligt mer av studiebesöken än enbart själva besöket. I studiens resultat framkommer att det är svårt för slöjdlärarna att finna tid för denna förberedelse och det är en av anledningarna till att få studiebesök görs. Delia var en av de som angav tidsbristen som en av orsakerna till få studiebesök. Hon bedriver istället sin undervisning i projektförm och säkerställer på så sätt att kursmålen uppfylls, men hon hoppas kunna genomföra fler studiebesök där eleverna har ett syfte med besöket. Peterson (2012) tar i sin studie upp hur flera organisatoriska faktorer såsom tid påverkar hur ofta museum används i undervisningen. Detta syns tydligt även i denna studie och här liksom i Petersons studie är de intervjuade lärarna överlag positiva till användandet av studiebesök i undervisningen.

Internet är mer givande än museerna i Göteborg

Som framkom i resultatet anger en av lärarna Delia, att internet och en projektor använt på rätt sätt är mer inspirerande än det utbud som Göteborgs museer och institutioner har. Jansson och Thyesson (2012) menar i sin kandidatuppsats att för att väcka intresse hos ungdomar behöver de flesta museer anstränga sig mer. I *Konsten som läranderesurs* (2009) menar författarna att museum kan tydliggöra syftet med sina utställningar genom sina hemsidor och

även där visa på annan användbar information. I intervjuerna framkom att Delia använder internet frekvent i sin undervisning och även använder hemsidor från museer i andra länder. Genom internet är hon därmed inte begränsad geografiskt utan kan besöka användbara hemsidor som behandlar alla de delar som skall användas enligt kursplanen i slöjd.

Museernas utställningar är dåligt anpassade till ungdomar

Delia har svårigheter att se Göteborgs museer och institutioner som inspirerande för sina elever eftersom hon anser att utställningarna och museerna inte är designade för att tilltala ungdomar. Denna brist hos museerna gör att hon inte genomför så många studiebesök som hon önskar eftersom besöken känns meningslösa och utställningarna trista. Jansson och Thyrsson (2012) har på uppdrag av Röhsska museet undersökt hur de skall utforma sina utställningar för att attrahera fler ungdomar, en stor del av de ungdomar som intervjuats vill se utställningar med annorlunda föremål och jämförelser mellan då- och nutid. Slutsatsen i uppsatsen blev dock att de flesta museum måste anstränga sig mer i sin strävan efter en yngre publik vilket även Delia anser. Denna slutsats har även dragits av Johansson som i sin studie påtalar vikten av att skapa utställningar som:

... berör och inbjuder till tidsresa och verklighetsflykt där gränserna mellan vad man får och inte får göra på ett museum upplöses, tror jag att unga vuxna skulle visa ett större intresse än vad de gör idag (Johansson, 2012, s. 32).

Skolorganisation och Lgr 11

Då samtalsintervjuerna utfördes våren 2013 hade läroplanen Lgr 11 bara funnits i skolan under en kort tid och var ny för samtliga lärare, därmed tog implementeringen av denna mer tid från undervisningen än önskat. Benjamin påtalar problematiken med Lgr 11 och den nya kursplanen i slöjd då det tagit mycket tid i anspråk både för honom och hans lärarkollegor. Däremot tror Benjamin att när implementeringen är färdig kommer det att finnas mer tid för studiebesök och andra tids- och planeringskrävande aktiviteter. De delar av det centrala innehållet till kursmålen i slöjd som studien baserats på lästes upp för samtliga intervjuade, Henry ansåg att författarna till kursplanen i slöjd är orimliga i sina krav om vad som skall hinnas med under en termin. Han menar även att författarna till styrdokumentet har haft goda avsikter när de formulerat det centrala innehållet, men att en del saker är svåra att förverkliga i slöjdundervisningen.

Avbrott i undervisningen

En av anledningarna Henry anger till varför han inte gör fler studiebesök är att han inte vill hindra de elever som gör stora projekt i slöjden genom avbrott i undervisningen. Avbrott och nya influenser är istället något positivt eftersom Bamford (2005) menar att det utvecklar elevernas lärande då de lär sig betydligt bättre och minns mer vid undervisning utanför klassrummet. I Bamfords (2005) rapport framkom tydliga bevis på hur kreativa studiebesök och liknande aktiviteter främjar lärandet inom alla skolämnen och elever som studerar på skolor där de får möjlighet att utveckla sin kreativa sida når höga resultat inom samtliga ämnen.

5.6 Vidare forskning

En studie som vore intressant att ta del av är hur studiebesök på museum och andra institutioner upplevs av elever i årskurs 7-9. Några frågeställningar som då kan ställas är om eleverna förstår syftet med besöken, om de upplever ett rikare lärande, hur de själva använder studiebesöket i slöjdundervisningen och vad eleverna anser gör utställningar och museum intressanta ur ett skollärooperspektiv. De studier jag funnit har det främst behandlat unga

vuxna mellan 19-25 år eller betydligt yngre barn. Elever som går i årskurs 7-9 är intressanta att fånga upp för museerna eftersom de genom skolan kan uppleva en miljö som de kanske annars inte besökt. I andra studier jag funnit har det framkommit att många museer har svårt att nå ut till ungdomar och locka dem med sina utställningar. Genom studiebesök med skolan får eleverna en naturlig kontakt med museivärlden och det tror jag gagnar alla.

Slöjdlärarna som tillfrågats i denna studie har alla relativt lång erfarenhet. Skulle resultatet blivit annorlunda om nyutexaminerade slöjdlärare tillfrågats? Hur är användandet av studiebesök i andra delar av Sverige, exempelvis på mindre orter och landsbygden? Det kulturella utbudet kan upplevas orättvist beroende på om man bor i en storstad, vilket medför närhet till dess varierande kulturella utbud mot om du bor på glesbygden där det ibland kan vara lägre andel kulturella institutioner. Däremot borde det vara olika kulturella utbud om man bor i Jokkmokk eller i Skåne.

Hade studiens resultat påverkats märkbart om fler slöjdlärare tillfrågats, från fler delar av landet? Det vore även intressant med forskning kring hur museipedagoger skulle kunna utveckla sin undervisning för att bättre passa till slöjdens specifika behov.

6. Slutsatser

Sammanfattningsvis användes inte studiebesök på museer och institutioner i den utsträckning som jag hade förväntat mig innan studiens intervjuer genomfördes. Slöjdlärarna i denna studie menar att det främst beror på tidsbrist hos lärarna, att Lgr 11 och den nya kursplanens implementering i undervisningen tar mycket tid i anspråk samt organisatoriska svårigheter att planera in studiebesök. Det framkommer även att museernas utbud inte anses anpassade till ungdomar samt att när internet används på rätt sätt så kan det ersätta museiutbudet som finns i Göteborg. En del av resultaten denna studie ger är att det centrala innehållet i kursplanen i slöjd tolkas väldigt olika av slöjdlärare bland annat beroende på intressen, tidigare erfarenheter, arbetssätt, skolledning och samarbeten med kollegor. Genom den skiftande tolkningen synliggörs både möjligheter och hinder och denna studies resultat är bara en liten del av den forskning som finns kring skolslöjden och slöjdlärarna.

Finns det utvecklingspotential för såväl lärare som elever med att använda studiebesök och museipedagogik? Jag anser fortfarande detta efter att studiens resultat sammanställts. Även om det vid intervjutillfället våren 2013 skedde i betydligt mindre utsträckning än vad jag föreställt mig, till stor del på grund av implementeringen av Lgr 11, vill jag fortfarande vidhålla att samarbetet med museum, andra institutioner, besökande konsthantverkare och liknande ger ett kulturellt och givande utbyte som är svårt att uppnå på andra sätt. Genom att slöjdlärare bär med sig erfarenheter och kunskaper sedan tidigare varierar undervisningen från slöjdsal till slöjdsal. Dessa erfarenheter är en del i ett stort gemensamt lärande som bidrar till att elever utvecklar sitt eget lärande och sina kunskaper.

När elever och lärare får möjligheten att guidas av professionella museipedagoger och andra inom sin professionalism tror jag att det vidgar lärandet och bidrar till inspiration som kan fortsätta användas i slöjdsalen. Att elever får se verkliga föremål, artefakter, växter, djur, konsthantverk eller vad det än må vara berikar lärandet i stor utsträckning och gör slöjdundervisningen intressant och stimulerande. Även slöjdläraren får en effektiv form av lärarutbildning inom varierande områden och det ansåg några av slöjdlärarna i studien var positivt. Detta i sin tur kan höja värdet på skolämnet slöjd och bidra till att öka populariteten av slöjden i framtiden.

Resultatet i denna studie visar att det finns olika metoder för att uppnå en fullständig undervisning där alla delar i det centrala innehållet inkluderas. Ett studiebesök är inte nödvändigt för att uppnå målen utan det går exempelvis att använda en projektor och delar av all information som finns på internet för att eleverna skall få en förståelse för hur slöjd, konsthantverk och design ser ut och fungerar i hela världen. Däremot visar en del av den forskning jag funnit i min studie att studiebesök och undervisning utanför skolans område främjar lärandet, ökar elevernas intressen för ämnet samt bidrar till att eleverna minns bättre. Min förhoppning är att denna studie skall bidra till att fler slöjdlärare använder studiebesök som en naturlig del av undervisningen.

Referenser

- Aure, V., Illeris, H. & Örtegren, H. (2009). *Konsten som läranderesurs*. Göteborg: Nordiska akvarellmuseet och Göteborgs Universitet.
- Bamford, A. (2009). *The Wow Factor. Global research compendium on the impact of arts in education*. Münster, Tyskland. Waxmann Verlag.
- Bryman, A. (2011). 2:a rev. Upplagan. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Höglund, C-M. (2009) The Wow Factor. I *Pedagogiska Magasinet*, nr 4. (s. 13-15). Hämtad 2014-05-09 från <http://www.lararnasnyheter.se/pedagogiska-magasinet/2009/11/18/wow-factor>
- ICOM. (2014). ICOM:s etikkommitté 2001-2004, ICOM:s etiska regler för museer, http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Codes/sweden.pdf, hämtad 140427, s.19.
- Insulander, E. (2005). *Museer och lärande – en forskningsöversikt*. Stockholm: Lärarhögskolan i Stockholm.
- Jansson, S. & Thyrsson, M. (2012). *Ungdomar tycker att museer är tråkiga, eller? En studie om ungdomars attityder gentemot museer, vad de drömmer om att se i ett framtida designmuseum och hur det kan presenteras*, (Kandidatuppsats). Göteborg: Göteborgs universitet
- Johansson, S. (2012). *Den svåraste gruppen, en etnologisk studie om unga vuxnas förhållande till museum*, (Kandidatuppsats). Uppsala: Uppsala universitet
- Lindblad, S. & Lindström, K. (2012). *Pedagogers syn på samarbetet mellan skolan och Museer*. (Kandidatuppsats). Härnösand: Mittuniversitet
- Museipedagogik. (2014). www.wikipedia.se, (2014-03-17)
- Nationalencyklopedin. (2014). www.nationalencyklopedin.se (2014-02-03)
- Petersson, S. (2012). *Skola och museum – samarbete eller motarbete?* (Kandidatuppsats). Malmö: Malmö Högskola
- Richter, E. (2012, jan). Bjud in Kulturproffsen. *Förskolan, nr 1*. Hämtad 2012-05-09 från <http://www.lararnasnyheter.se/forskolan/2012/01/06/bjud-kulturproffsen>
- Skapande Skola. (2014). <http://www.kulturradet.se/sv/bidrag/Skapande-skola/> (2014-04-29)
- Skolverket (2011a). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011* http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwtpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf2575.pdf%3Fk%3D2575 (2014-03-10)
- Skolverket (2011b). *Kommentarmaterial till kursplanen i slöjd*.

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2565> (2014-03-21)

Stukat, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning*, <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (2014-03-07)

Zollinger Henderson, T. & Atencio, D.J. (2007), Integration of Play, Learning, and Experience: What Museums Afford Young Visitors. *Early Childhood Education Journal*, 35, sid. 245-251.

7. Bilagor

Intervjuunderlag

Bakgrund:

1. När är du född?
2. Vilket år tog du examen och vid vilket universitet?
3. Är du utbildad inom textil, trä/metall eller slöjd?
4. Vilka fler ämnen förutom slöjd har du läst?
5. Vilka ämnen undervisar du inom?
6. Hur länge har du arbetat här?
7. Vilka andra skolor har du arbetat på?
8. Vilka årskurser undervisar du i?

Inledande frågor:

9. Kan du beskriva några typiska undervisningssituationer?
10. Försöker du hitta andra metoder för undervisning än den ”traditionella” med endast dig i ditt klassrum?
11. Känner du till att alla skolor i Göteborgs stad kostnadsfritt kan boka besök på museum och institutioner i Göteborg via hemsidan www.museilektioner.se? Det går att besöka 14 olika platser där speciella museipedagoger visar utställningar och platser. Under en termin brukar det finnas runt 150 lektioner som bl.a. är uppbyggda kring permanenta eller tillfälliga utställningar. Om läraren och klassen arbetar kring ett speciellt tema kan man beställa skräddarsydda lektioner.

Under det centrala innehållet i styrdokumentet för slöjden står följande meningar för årskurs 7-9: **Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer:** Arkitektur, konst och design som inspirationskällor och förebilder vid bearbetning av egna idéer. *Egen formgivning med hjälp av olika material, färger och former.* Mode och trender, vad dessa uttryck signalerar och hur de påverkar individen. Slöjd och hantverk i Sverige och andra länder som uttryck för etnisk och kulturell identitet.

Slöjden i samhället: Design, konsthantverk, hemslöjd och andra slöjdformer i det offentliga rummet. *Olika material och hur de produceras utifrån ett hållbarhetsperspektiv.*

Jag föreställer mig att dessa kursmål på ett bra vis uppfylls genom att lärare utnyttjar rätten till museibesök, vad tror du?

Är det möjligt planerings och tidsmässigt?

Kan du som lärare exempelvis ha ett temaarbete i åk 8 varje vår där ni utgår från en utställning och sedan arbetar kring den i 6 veckor?

12. Känner du till hemsidan www.kulturterminen.se? Denna sida visar upp alla former av kultur i Göteborg såsom teater, dans, arkitektur, cirkus, film, design, konsthantverk, slöjd och musik. Sidan vänder sig till skolklasser och pedagoger. Här går det att boka in konstnärer och artister som kommer till skolan eller att ta med klassen eller lärarkollegorna och åka på studiebesök.
13. Känner du till att man genom Kulturrådet kan söka pengar till Skapande Skola projekt? På deras hemsida står följande som en kort presentation: ”Barns och ungas rätt till kultur är prioriterat i kulturpolitiken. Skapande skola är tänkt att stärka samverkan mellan skolan och det professionella kulturlivet. Målet är att eleverna ska få tillgång till kulturens alla uttrycksformer och att deras möjligheter till eget skapande ökar”.